

KØN, KULTUR & POLITIK

KVINDEN & SAMFUNDET

- mit liv har
endret sig fullstendig
siden jeg byggede
maskinen!

DEBAT:
Kunst og feminisme
TEMA:
Køn i medierne

Kære læser

Kvinden & Samfundet lider under nedskæringer. Frafaldet af portostøtten betyder, at Dansk Kvindesamfund har måttet skære i bladets produktionsomkostninger, og det præger juninummeret, som er blevet trykt i en mindre blank papirkvalitet og med et begrænset sideantal. Desuden skal september- og decemrnummeret laves som et dobbeltnummer, der udkommer i oktober. I første omgang kan du dog glæde dig over juninummeret, der altså ikke kan prale af at være langt eller glitrende, men til gengæld byder på flere spændende artikler.

Bladet lægger ud med en debat om kunst og feminisme. Kunstakademiet fejrer 250 års jubilæum i år, selvom kvinder kun har haft adgang siden 1908, og den første kvindelige professor på institutionen først blev ansat i 1989. Kvindelige kunstnere kæmper også stadig for at blive respekteret som kunstnere. I juninummeret af *Kvinden & Samfundet* fortæller flere kunstnergrupper om deres udstillinger i forbindelse med Kunstakademiets jubilæum, hvor de på feministisk vis kritiserer og problematiserer vanetænkningen inden for kunstverdenen og i samfundet (s. 4-9).

Desuden fortsætter Landsmødenummerets tema om kvin-

der og medier med et tema om køn i medierne. Vi bringer to af talerne fra Dansk Kvindesamfunds Landsmøde 2004 suppleret med yderligere indlæg, som sætter tal på køn i tv, i landsdækkende aviser og i radioen (s. 10-18).

Juninummeret byder også på flere artikler, der gør foreløbig status over de ligestillingsmæssige effekter af forårets overenskomstaftale om en ny barselsordning (s. 20-21). Endvidere kan du læse et interview med en kvinde, der for nylig har deltaget i den internationale menneskerettighedsmarch Palæstina-Israel (s. 22-24).

På de sidste sider finder du som sædvanlig anmeldelser (s. 25-26) og nyt fra Dansk Kvindesamfund. Læs bl.a. om Landsmødet 2004 (s. 30), eller se hvordan du kan modtage foreningens nyhedsbrev (s. 31). Portrætserien om aktive kvinder i Dansk Kvindesamfund stiller skarpt på et af de nye styrelsesmedlemmer, Tinne Stubbe Østergaard, der har været vidt omkring i sit kønspolitiske arbejde (s. 28-29).

God læselyst!

Signe Møller Jørgensen
Redaktør

Dansk Kvindesamfund arbejder for fuld ligestilling af og ligeværd for kvinder og mænd, så de på lige vilkår kan gøre deres indsats i hjem, erhverv og det offentlige liv

KVINDEN & SAMFUNDET

Juni / 2004. 120. årgang

www.kvindenogsamfundet.dk

Udgiver: Dansk Kvindesamfund, Niels Hemmingsensgade 10, 3, 1153 Kbh. K. Tlf. og fax: 33 15 78 37

Internet: www.kvindesamfund.dk. E-mailadresse: danskkvindesamf@email.dk

Medlemskab af Dansk Kvindesamfund inkl. abonnement på *Kvinden & Samfundet* koster 450 kr. / år, studerende 300 kr. / år

Abonnement og gaveabonnement på *Kvinden & Samfundet* (uden medlemskab af foreningen) koster 250 kr. / år

Udgivet med støtte fra Hulda Pedersens Legat

Redaktør (ansvarshavende): Signe Møller Jørgensen

Redaktøren forbeholder sig ret til at forkorte og redigere i indsendte indlæg

Kvinden & Samfundet udkommer i ordinær udgave 4 gange årligt: februar, juni, september og december

Desuden udkommer et landsmødenummer i april. Næste nummer bliver et dobbeltnummer for september og december.

Nummeret udkommer i oktober og har vejledende deadline 1. august. Indlæg kan sendes som vedhæftet fil eller på diskette til

Signe Møller Jørgensen, Vardegade 3, 1 th., 2100 København Ø, signemj@webspeed.dk. Eller ring på 3555 4552 / 6177 6744

Annoncer optages efter aftale

Design og layout: Erhard & Møller

Foto og illustration: Bente Holm Nielsen har taget billederne af Birgitte Tufte s.13 og Hanne Fokdal Barnekow s. 17, mens Signe Møller Jørgensen har fotograferet Tinne Stubbe Østergaard s. 29. Billederne s. 23 er taget af Karen Henriksen og Anne Lund.

Illustrationerne s. 5 og 6 er venligst udlånt af Honey Biba Beckerlee og Katrine R. Dirckinck-Holmfeld og illustrationerne s. 8 og 9 af Karoline Larsen, Mille Rude, Christina Hamre, Charlotte Bergmann Johansen og Maria Werger.

Repro og tryk: Reklameholdet, Jylland - Filipsen, Hyrdestræde 1A, 2. sal., 6000 Kolding, www.filipsen.com

ISSN: 0106-5084. Trykkes i 1400 eksemplarer

Bladets leder udtrykker Dansk Kvindesamfunds holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med foreningens synspunkter

Forsideillustration:

Forsidekunstner til juninummeret af *Kvinden & Samfundet* er Maria Werger, hvis seneste udstilling du kan læse mere om s. 7-9

KVINDEN & SAMFUNDET & INDHOLD

DEBAT: Kunst og feminisme KVINDEJUBILÆUM <i>Af Honey Biba Beckerlee og Katrine R. Dirckinck-Holmfeld</i>	4
Kvindelige kunstnere er også kunstnere <i>Af Signe Møller Jørgesen</i>	7
TEMA: Køn i medierne Feminisering af tv: Markedets Ligestilling? <i>Af Vibeke Pedersen</i>	10
Kvinder i medierne <i>Af Birgitte Tufte</i>	12
Kvindestemmer og ligestilling på P1 <i>Af Hanne Fokdal Barnekow</i>	16
Gør det selv-porno <i>Af Hanne Helth</i>	19
Barselsfondue anno 2004 <i>Af Kim Benzon Knudsen</i>	20
Kampen er ikke slut <i>Af Birgitte Roepstorff</i>	21
Kvinder vandrer for menneskerettigheder <i>Af Britta Bastogi og Anne Lund</i>	22
ANMELDELSER Har du børn? <i>Af Tina Salling</i>	25
Samvær til barnets bedste? <i>Af Jakob S. Larsen</i>	26

DANSK KVINDESAMFUND	27
Portrætserie: Tinne Stubbe Østergaard <i>Af Signe Møller Jørgensen</i>	28
Landsmøde 2004	30
Nekrolog og opslag	31
Leder <i>Af Karen Hallberg</i>	32

KVINDEJUBIL96UM

Det kgl. danske Kunstakademi fejrer i år 250 års jubilæum med stolthed, selvom kvinder først fik adgang i 1908. Honey Biba Beckerlee og Katrine R. Dirckinck-Holmfeld, der er studerende ved Kunstakademiets Billedkunstskoler, tog initiativ til projektet Kvindejubil96um, der hylder det skæve 96 års jubilæum. Resultatet er en publikation og en netop afsluttet udstilling, der påpeger den manglende ligestilling i kunst og arkitektur og dokumenterer kvinders mangeårige kritik af forholdene

Af Honey Biba Beckerlee og Katrine R. Dirckinck-Holmfeld

Trods kunstens image som avantgarde var kunstakademiet en af de sidste magtbastioner til at lukke kvinderne ind. Det tog yderligere 81 år før den første kvindelige professor blev ansat. Kunsten er til alle tider tegnet og malet af historiens eneste anerkendte subjekt, nemlig den hvide, heteroseksuelle mand. Som kvinde er der derfor intet at relatere sig til i mødet med Kunstakademiet. Kvinders tilstedeværelse i snart hundrede år, har heller ikke fået lov at manifestere sig. Det betyder, at nye kvindelige studerende møder institutionen, ligesom deres kvindelige forgængere: Med et totalt fravær af kvindelige forbilleder og viden om kvinders kunstneriske arbejde.

Baggrund for projektet

Kvindejubil96um udsprang af et behov for at undersøge vores vilkår som kvindelige studerende på Kunstakademiet. Desuden ville vi etablere en viden om kvindelige kunstnere og arkitekter, så vi som studerende kan udvikle en ellers stagneret diskussion.

Når en magtfuld institution fejrer et kvart årtusinde, bruges anledningen ofte til at genskrive historien og dermed til at etablere en fælles referenceramme. Kunst og arkitektur spiller en vigtig rolle i samfundets selvfor-

ståelse, derfor var det os magtpåliggende i anledning af jubilæet at pege på kvindernes oversete historier, der også er en del af Kunstakademiets fortid.

Vi valgte at kopiere det officielle jubilæumsudtryk, dvs. vi lavede et festskrift, en udstilling og et seminar - men med et helt andet indhold og en anden struktur. Når vi som feminister involverer os i de magtstrukturer, der hidtil har tilhørt patriarkatet, er det nemlig vigtigt, at vi ikke bare tilegner os dem ukritisk. Vi bliver nødt til at forholde os til metoderne, vende dem på hovedet og give dem et andet udtryk. Samtidig var det vigtigt for os, at det blev et tværfagligt samarbejde mellem arkitekter og billedkunstnere på tværs af generationer og kunstneriske og politiske overbevisninger.

Arkitekterne Rikke Kirstine Larsen og Julie Reinau stod for at indsamle viden om arkitektdelen, mens vi tog os af billedkunsten. Kontakterne begyndte hurtigt at brede sig som ringe i vandet. Vi inviterede kvinder, der enten er uddannede på Kunstakademiet eller har en anden tilknytning til stedet, og som har arbejdet med en mere eller mindre udtalt kvindepolitisk holdning. Formålet var at undersøge, hvordan kunstnere og arkitekter har udnyttet

det at være kvinde i deres arbejde gennem de 96 år, kvinder har haft adgang til Kunstakademiet.

De fire forsider

Publikationen består af interviews, essays, faglige artikler og dokumentation af happenings, samtaler og værker. Bidragyderne blev bedt om at forholde sig til, hvilke feministiske overvejelser der lå bag deres arbejde, og hvordan de udviklede sig i en konkret praksis. De forskellige kvinders erfaringer skulle understrege, at feministisk kunst og arkitektur favner bredt og ikke kan isoleres til en bestemt tid eller udtryksform. Og at der ikke findes én, men mange typer feminisme, der har været med til at udvikle kunstbegrebet, som vi kender det i dag.

I stedet for at følge en lineær historie, der begynder i 1908 og slutter i dag, inddelte vi publikationen i fire afsnit, som afspejler forskellige tematikker, der går på tværs af generationer. Et afsnit hedder "At forhandle kønnet." Det sætter spørgsmålstejn ved den binære kønskonstruktion og viser, at feminisme ikke kun handler om køn, men er en optik, som afføder forskellige arbejdsprocesser. "At introducere kvindelige erfaringsverdener," er et andet afsnit, som diskuterer den essentialistiske opfattelse, der

betegner den kvindelige erfaring som noget særegent og universelt.

Afsnittet "At kæmpe for ligeberettigelse," omhandler den politiske kamp, som kvinder har taget og stadig tager for at få samme vilkår som mænd i kunsten og arkitekturen. Endelig er "Diskussion: Kunstakademiets rolle i fremtiden" et afsnit, der er tænkt som et redskab i diskussionen om kunstakademiets fremtid udfra et feministisk perspektiv. Dette afsnit medførte et seminar om emnet.

Hvert afsnit har sin egen forside, og bogens spiralindbinding sikrer, at læseren selv vælger, hvor bogen og dermed historien begynder og slutter.

Udstilling som arkiv

Udstillingen var en konsekvens af publikationen. Hvor publikationen omhandler de bevæggrunde og teoretiske baggrunde for kvinders arbejde, fungerede udstillingen som en repræsentation af de faktiske værker. Udstillingen var organiseret som et åbent arkiv for alt det researchmateriale om feminisme, kunst og arkitektur, der lå forud for publikationen. Galleri Q, de studerendes galleri på Kunstakademiet, lagde hus til denne samling, som gav de besøgende mulighed for at fordybe sig i et ellers underbelyst materiale.

Kunstnere og arkitekter, der bidrog til publikationen, udstillede egne værker eller dokumenterede tidligere projekter. Alle de bøger vi kunne finde om kvinder, kunst og arkitektur blev samlet i et lille bibliotek med et bredt udvalg af teori, historie, kataloger og tidsskrifter. I biografen viste vi videoer lavet af kvindelige kunstnere gennem tiden, akkompagneret af dias med dokumentation af projekter.

Det blev til en ikke-hierarkisk bland-

Plakaten til KVINDEJUBIL96UM: Et modificeret rip-off af Kunstakademiets officielle 250 års jubilæumsplakat

ing af kunstneriske og arkitektoniske udtryk, herunder billedkunstnerne Kirsten Dufour og Andrea Creutz' 300 cm lange videoarkiv "let us speak now," Kirsten Justesens silketryk fra 70'erne og en dokumentation af Kunstnergruppen Kvinder på Værtshus' kanalrundfart: "Her-stories" fra 2000.

Biografen viste videoer af bl.a. Annika Lundgren, Susan Hinum og Jane Jin Kaisen. Desuden var der plancher af arkitekterne Tanja Jordan og Hanne Kjærholm, plakater og

bøger af Susanne Ussing og Vibeke Dalgas. Der var queerkunst om den lesbiske krop af Kirsten Stick og skulpturer af Rusudan Melikba.

Kunstbegrebet til debat

Feminisme er en tilgang til kunsten, der opponerer mod de herskende værdier og normer, og derfor har feminismen bidraget og bidrager stadig til en udvikling af kunstbegrebet. Det totale fravær af identifikation med den dominerende kunst har også betydet, at mange kvinder har haft en anderledes kunstnerisk

Et Klistermærke. Aktionsgruppen Subtraktion Revisionen lavede en happening under Kunstakademiets officielle jubilæumsfest i Festsalen på Charlottenborg, hvor klistermærker med påskriften $250 \div 96 = -154$ blev sat på tøjet af galleriæsterne

arbejdsgang og har taget nye medier i brug. Det har også fornyet debatten om institutionskritikken.

Den amerikanske performancekunstner Andrea Fraser, der i øjeblikket gæster Helsingborg med en retrospektiv udstilling på Dunkers kulturhus, er et godt eksempel på dette. Hun har feministiske overvejelser med i sin kritik af kunstindustrien og udøver desuden kritikken gennem sin egen krop. Feminisme har, om noget, været med til at give performance et nyt indhold, der går ud over det rent formelle. Ved inddragelsen af statements, som "det personlige er det politiske," bliver kroppen og det personlige et politisk og offentligt rum.

Ud af institutionskritikken kommer også kritikken af historieskrivningen. Kunstnergruppen Kvinder på Værsthus er et godt eksempel på, hvordan kunstnere har valgt at forholde sig til historieskrivningen i deres arbejde. I sommeren 2000 lavede de en kanalrundfart i København kaldet "Herstories Tour" med fokus på kvindernes historie i det urbane landskab. Til efteråret udkommer de med en bog om feministiske praksisformer. Den

feministiske kritik åbnede for et kæmpe arbejdsfelt. Trods den ringe kredit herhjemme, har feminisme i den grad påvirket vores kunsthistorieforskning.

Inklusion

Udstillingen og publikationen blev taget godt imod, men derfor er det ikke tid til at læne sig tilbage og hvile på laurbærbladene. Selvom vi har fået vores 96 års jubilæum, er der lang vej endnu. Feminisme handler nemlig om mere end at tilkæmpe sig sine egne rettigheder i samfundet. Det handler om at åbne for andre grupper, der traditionelt er blevet holdt ude af samfundet og produktionen af viden.

Den hjemlige samfundsdebat er et tydeligt eksempel på, hvordan denne skævvridning stadig eksisterer i værste velgående. Folk af anden etnisk baggrund end dansk bliver objektiviseret som "de fremmede" og "de uvelkomne," og kunstinstitutionen gør heller ikke meget for at give de udelukkede et talerør. Kunstakademiet er med andre ord med til at reproducere den borgerlige politik gennem det totale fravær af

udenlandske identifikationsmodeller. Et scenarium, som kvinder kender alt for godt, men som vi også er med til at opretholde.

I dag kan det kun være passende at acceptere ideen om flere simultane historieskrivninger, der alle berører og krydser hinanden, men insisterer på retten til hvert sit sprog. Ikke blot de studerende, men offentligheden generelt, har efterhånden krav på at kende til de andre historier. Spørgsmålet er da, om vi ved at institutionalisere feminisme er med til at begå samme magtmisbrug som patriarkatet?

Feminisme er ikke et dogme, der kan erstatte det herskende. Feminisme bør til alle tider sætte spørgsmålstegn ved de herskende strukturer, der udelukker bestemte mennesker fra samfundet og produktionen af viden.

Publikationen Jubilæum, 120 sider i farver: pris 140 kr. Kan købes i forskellige boghandlere, fx Atheneum i København eller bestilles gennem forlaget Schultz, Isbn: 87-7945-028-8

Kvindelige kunstnere er også kunstnere

I anledning af Kunstakademiets 250 års jubilæum blev fem kunstnere bedt om at lave en udstilling med afsæt i Tegneskolen for kvinder. Samarbejdet resulterede bl.a. i filmen *Det levende gruppeportræt – en repræsentation af feminisme i dag*, som stiller spørgsmål til begreber som feminisme, repræsentation, kategorisering og historieskrivning. Filmen blev vist på udstillingen *Med kærlig hilsen*, der kunne ses 6. maj til 6. juni på Charlottenborg i København

Af Signe Møller Jørgensen

De fem kunstnere, der var udpeget til projektet, er alle kvinder. Alligevel fandt Karoline, Mille, Charlotte, Maria og Christina hurtigt ud af, at de ikke ville lave et projekt om kvindelige kunstnere, men i stedet tage udgangspunkt i tankerne og ideologien bag Tegneskolen for Kvinder.

Mille: "Vi har ikke lavet et gruppeportræt af kvindelige kunstnere, for så ville vi ligesom have bestyrket det, der allerede er i gang, hvor gamle mønstre og forskelsbehandling gentages. I stedet har vi lavet et feministisk portræt for bedre at kunne kritisere, at vi er sat til at tage afsæt i Tegneskolen for kvinder."

Charlotte: "Da vi begyndte vores research opdagede vi, at Tegneskolen for Kvinder er oprettet i 1876 som et led i en større kvindesagskamp. Skolen er oprettet af Dansk Kvindesamfund, der også grundlagde Handelsskolen for Kvinder i 1872 og Søndagsskolen for kvinder af de arbejdende og tjenende klasser i 1874. Derfor endte vi med den feministiske vinkel, der også gjorde, at vi kunne invitere mænd med. Desværre mødte kun få op. Men det handler om mod, når det drejer sig om ligestilling – det tager tid!"

Feminisme i dag

Råmateriale til filmen blev skudt d. 29. februar på Charlottenborg, hvor alle interesserede feminister var indbudt til at medvirke i et filmet gruppeportræt. Desuden var der mulighed for at komme med individuelle udsagn om feminisme. Projektet blev annonceret og udbredt via e-mail, 150 kvinder og mænd mødte op - 75 kom med et individuelt udsagn. De fremmødte var overvejende kvinder, der er aktive i græsrodsbevægelser, politik eller kunst. Men indlæggende var alligevel meget forskellige og personlige.

Maria: "Vi ville ikke diktere, hvad der skulle siges, så der var ikke noget spørgsmål. Folk satte sig bare foran kameraet og talte løs. Dog inviterede vi ca. 20 politikere, kunstnere, historieskivere og kvindesagsfolk til at sige noget om bestemte emner, så vi var sikre på at få materiale til filmen."

Af alle de fremmødte talte flertallet om feminisme, men på forskellige måder og ud fra hver deres synspunkt. En fortalte fx en anekdote fra en konfirmation, hvor konfirmanden led overgreb, fordi de andre i familien konstant talte om hendes g-streng. Andre læste en tale op eller kommenterede mere specifikt på en konkret hændelse, forsker eller politiker. Der var også en, der sang en sang.

terede mere specifikt på en konkret hændelse, forsker eller politiker. Der var også en, der sang en sang.

Karoline: "Jeg tror, de udstillingsbesøgende vil opleve de medvirkende som almindelige danskere, der snakker om, at de arbejder med feminisme i deres hverdag. Tanken var også, at feminismen ikke skulle repræsenteres af dem, som altid strukturelt har hatten på, men i stedet gøre det mere personligt."

Et individuelt gruppeportræt

Det levende gruppeportræt er blevet til et historisk arkiv med 80 forskellige statements, men er dog langt fra en traditionel dokumentarfilm. I stedet er der tale om en installation, som består af flere film, der er klippet sammen. Rammen for portrættet er

Tegneskolen for Kvinder

Skolen blev grundlagt af Dansk Kvindesamfund i 1876 som et alternativ til Kunstakademiet, som kvinder ikke havde adgang til. Kunstakademiet stiftede først i 1888 Kunstskolen for kvinder. Det betød, at Tegneskolen for Kvinder blev til Danmarks Designskole.

en to timer lang optagelse fra Charlottenborg, hvor de feminister, der mødte op i februar, går ind og ud af et afmærket område. Herover har kunstnere indsat en række små bobler med de individuelle udsagn om feminisme i dag.

Med filmen ønsker kunstnerne at stille spørgsmål ved, om det er muligt at repræsentere feminisme og samtidig forholde sig kritisk til begrebet repræsentation, og om man kan kategorisere uden at ekskludere.

Christina: "Et gruppeportræt er som regel statisk og hierarkisk opbygget. Vi har så prøvet at lave et, der er det modsatte. Det varer to timer, og man kan gå ind og ud af det. Desuden kunne deltagerne frit vælge, hvornår de ville træde ind og ud af det afmærkede område. På den måde kunne man selv bestemme, hvor længe man ville repræsentere sin historie, og om man ville repræsenteres igen – det ser vi også som en humoristisk kommentar til problematikken."

Mille: "Ifølge Judith Butler er feminisme og repræsentation modsætninger. Det at repræsentere nogen bygger nemlig på en dominans, mens en

feministisk gruppe bør være i konstant forandring og uden dominans. Denne modsætning prøver vi at sætte på spidsen og lege med, også i filmens undertitel - en repræsentation af feminisme i dag. På den måde handler vores film egentlig mere om at stille spørgsmål end at svare på dem. Med installationen synes vi det er lykkes os på en gang at være kritiske over for forsøget på at indfange feminismen og samtidig repræsentere den."

Mangfoldig feminisme

Formålet med projektet er også at vise, hvor forskelligartet feminismen kan være.

Maria: "Når en gruppe repræsenterer en særlig holdning, så ligger der en magtstruktur i det. En gruppe feminister må eksempelvis forudsættes at mene det samme. Vores kunst viser i stedet, at sådan er det ikke; gruppen forvandler og opløser sig hele tiden, når der går mennesker ud og ind af billedet. De forskellige individuelle udsagn i billedets øverste billedbobler ændrer sig også og understreger yderligere, at gruppen er dynamisk og foranderlig."

Mille: "Der findes jo mange definitioner af feminisme, hvoraf nogle er mere bastante, og som nok er med til at give feminismen et dårligt ry, men jeg synes, det styrker feminisme, at man netop ikke kan sige "sådan er den." I 1970'erne handlede det jo ekstremt meget om kønnene. Det var nødvendigt dengang, men yngre feminister i dag prøver at løsrive sig fra det ved at sige, at det ikke er en kønskamp – det handler om ligestilling på et mere generelt plan, der også er ligestilling mellem racer, kulturer og religioner. Hvis man tør, så kan feminismen omfatte det hele som en generel kritik eller et generelt spørgsmål til, hvordan vi får ligestilling og frihed til folk."

En stadig hindring for dette er dog, at begrebet feminisme er kønsspecifikt. Maria: "Vi forsøgte også at få mandlige kunstnere vi kender til at dukke op, da vi skød filmen. Men selvom de lød interesserede, så blev de væk. Mændenes modstand mod at kalde sig feminist offentligt kan dog forklares med, at ordet jo er kønnet. På den måde bliver det nærmest en trussel mod deres mandighed. Det er ikke fordi, de ikke er feminister, de kan bare ikke lide ordet – og det kan jeg

egentlig godt forstå."

Kunst og verden

For de fem kunstnere er filmens kritik af kategorisering og eksklusion også rettet mod kunstmiljøet, der lider under gamle handle-mønstre og vane-tænkning. Det betyder fx, at det som kvinde er svært at blive respekteret som kunstner uden at skulle forholde sig til sit køn."

Maria: "Vi har undret os over, hvorfor man vælger kun at invitere kvindelige kunstnere til at tage afsæt i Tegneskolen for kvinder, når skolen blev stiftet af både kvinder og mænd fra Dansk Kvindesamfund. Desuden handlede selve oprettelsen af skolen mere om ligestilling end om kvindelige kunstnere."

Karoline: "Mit feministiske engagement kommer fra, at jeg igen og igen bliver bedt om at tage stilling til mit køn som billedkunstner. Det skete jo også i forbindelse med denne Jubilæumsudstilling, hvor jeg først var provokeret over, at vi er en del kvindelige kunstnere, der staves sammen i et hjørne for kvinder og med afsæt i Tegneskolen for kvinder. Mandlige kunstnere er i stedet invite-

ret til at tage udgangspunkt i faglige emner som dannelsen og opgøret og tegning i rum. Men i stedet for at sige, at så vil vi ikke være med, så har vi prøvet at bruge det på en konstruktiv måde."

Kampen for at blive accepteret som kunstner uafhængigt af sit køn er også en kamp for kunstnerisk frihed og mangfoldighed.

Christina: "Det gik op for mig, da jeg startede på Kunstakademiet, at kunsten selv, der egentlig skulle være så nyskabende, er det mest traditionelt tænkende, vi kan forestille os. Kunstmiljøet er frygteligt elitært og statisk, og jeg ser feminismen som en del af en diskussion eller en kamp for et bredere, dynamisk kunstbegreb. For mig er feminisme slet ikke et spørgsmål om køn. Jeg ser uligheden blandt kønnene som et symptom på, at Kunstakademiet er en gammeldags institution med et konservativt kunstbegreb."

Inden for de sidste to år, er der dog sket meget på Kunstakademiet, hvor der er blevet ansat flere kvindelige professorer. Der har ellers kun været en kvindelig professor, der blev ansat

i 1980'erne. Og så er man også begyndt at diskutere feminisme.

Det levende gruppeportræt understreger også, at feminisme vedrører alle i samfundet, uanset om man vil det eller ej.

Charlotte: "Filmen vises på en døråbning i et gennemgangsrum. Det betyder, at publikum, der kommer fra et andet rum, pludselig kan stå i midt i gruppeportrættet, hvor en stemme siger noget om feminisme eller erklærer sig for feminist. Det håber vi kan få folk til at tænke over deres eget forhold til feminisme."

Karoline Larsen, Mille Rude, Christina Hamre, Charlotte Bergmann Johansen og Maria Werger håber også, at filmen kan være med til at skabe debat om feminisme i Danmark. Og derfor tager de gerne ud til fremvisning af filmen i organisationer, skoler, institutioner og foreninger og kommer og fortæller om deres projekt. Kontakt: Karoline H. Larsen 2670 1833 eller Charlotte Bergmann Johansen 2982 5840 for mere information

Feminisering af tv: Markedets ligestilling?

Af Vibeke Pedersen,
Extern lektor, ph.d.

Feminisering er et ambivalent fænomen, der på den ene side øger andelen af kvinder, men på den anden side har en tendens til at gentage den mest stereotype kvindelighed.

Inden for journalistikken anvender man begrebet feminisering om udviklingen tilbage i 1800-tallet, hvor pressen begyndte at henvende sig til læseren som privatperson. Tidligere havde man fortrinsvist henvendt sig til den oplyste borger som politisk individ. Feminisering af journalistikken betegner altså overgangen til en ny målgruppe, fra elite- til massepublikum, og en ny måde at kommunikere på: En mere personlig, emotionel, sensationalistisk og iøjnefaldende kommunikationsform.

Positivt kan man sige, at feminisering udgør en form for demokratisering af medierne, mens andre afviser feminisering som populisme. Det var for eksempel, hvad den tidligere generaldirektør for DR, Hans Jørgen Jensen, gjorde for ti år siden, da han undsagde husets nye politik med at satse på nye unge kvindelige studieværter. Dermed satte han lighedstegn mellem unge kvinder og populisme:

"Jeg synes huset er gået for langt i sin populisme ved at sætte alt for unge værtinder på skærmen. Det bekymrer mig. ...Jeg har bestemt ikke noget imod kønne piger mellem 25 og 30. Men jeg tror ikke de løser vores kommunikationsproblemer. Forgæbelsen i unge værtinder kan blive overordentlig problematisk, hvis DR

Feminister har lige siden 70'erne kritiseret den lave andel af kvinder i medierne, men i dag er der stadig en større eller mindre underrepræsentation på de fleste områder. Når kvinder pludselig udgør halvdelen eller mere af arbejdsstyrken, skyldes det typisk hverken feministisk kritik eller statslig ligestillingspolitik, men derimod feminisering af området. Men er feminisering ensbetydende med ligestilling?

ikke tager sig i agt." (AudioVisuelle Media, juni 1994)

Medier, marked og feminisering

Feminisering hænger også sammen med den stigende markedsgørelse af medierne. Det er altså ikke tilfældigt, at vi især finder feminiseringen af dansk tv efter dereguleringen i 1988, hvor den gamle public service kanal DR fik konkurrence af flere nye, helt eller delvist reklamefinansierede kanaler.

Dette betød introduktionen både af en feminiseret præsentationsstil, dvs. mere inderlige og visuelt appellerende tv-værter, og af en lang række nye programformer. Hvad der tidligere hørte til avisernes kvindesider og tv's kvindegenrer er nu i stigende omfang blevet forsidenyt og primetime stof: Familie, hjem, fritid, mode, sundhed og kroppen, kort sagt livsstilsprogrammer og reality-serier.

Den aktuelle medieudvikling består ikke kun i feminisering, men også i seksualisering, foryngelse, privatisering og intimisering, som den australske medieforsker John Hartley har peget på. Man kan derfor kun forvente at se endnu flere billeder af attraktive, smilende og seksualiserede unge kvinder i medierne, men tendensen rammer efterhånden også mændene. Brugere af medierne betragtes i stigende grad som kvinder, men også som unge. Det er disse grupper, der er de primære forbrugere

re, som reklamemedierne er interesserede i.

Feminiserede områder

Feminisering kan teoretisk set foregå uden kvindelig medvirken, idet mænd jo også kan tilegne sig en personlig og emotionel henvendelsesform, men oftest vil feminisering åbne området op for kvinder. I tv har der specielt været brug for kvinders følelses- og udtryksfuldhed og visualitet i det hele taget.

Feminisering forløber ujævnt: Nogle medier og områder af medierne synes mere oplagte mål for feminisering end andre. Tv-værtsinstansen har været et sådant område, men også her ses store genre-forskelle. Mens kvindelige underholdningsværter stadig er sjældne, har især præsentationen af tv-nyhederne været særlig modtagelig for feminisering siden dereguleringen af tv i 1988 og oprettelsen af den delvist reklamefinansierede TV2.

Det seneste område, der er ved at blive feminiseret, er krigsreportagen. Her i landet er det mest fremtrædende eksempel norske Åsne Seierstad, der i foråret 2003 rapporterede fra Bagdad, hvor hun slog igennem med sine personlige reportager om almindelige menneskers skæbne under krigen. Man kan måske også sige, at billedet af den unge skrøbelige kvinde i skudsikker vest under bomberegnen er godt fjernsyn.

Kvindelige nyhedsværter

Et område hvor feminiseringen virkelig er slået igennem, er nyhedsværter, hvor kvindelige oplæsere nu udgør over halvdelen (Se faktaboks). Denne udvikling hænger sammen med den generelle udvikling i nyhedsværtsinstansen fra autoritet til formidler. Den fandt sted op gennem 70'erne, men tog et stort skridt fremad efter dereguleringen i 1988, hvor begge de store kanaler satsede stærkt på den menneskelige synsvinkel i nyhedsformidlingen.

Det er selvfølgelig et vigtigt skridt i retning af ligestilling, at vi nu får præsenteret de daglige nyheder af kvinder såvel som mænd. Men feminiseringen af nyhedsværtsinstansen bygger stadig på den klassiske kvindelighedsforestilling og har stadigvæk patriarkalske træk, som det fremgår af følgende:

- De kvindelige nyhedsværter er i gennemsnit yngre end deres mandlige kolleger.
- Kvinder er i flertal i den almindelige nyhedspræsentation, men er stadigvæk i mindretal som værter i nyhedsmagasiner. Dvs. kvinder serverer og ses sjældnere i rollen som stjernevært, der tegner deres egne programmer med personlighed og humor. Dette er endnu mere udpræget, når vi betragter hele programfladen, hvor især underholdning stadig er et mandligt domæne.
- Feminisering i tv omfatter typisk ikke ligestilling hvad angår ledende stillinger bag skærmen. Feminisering i tv fungerer ofte som staffage eller vinduesdekoration.
- Der ses ned på feminisering, som det allerede er fremgået af Hans Jørgen Jensens citerede bemærkning. Kritik af den feminiserede nyhedsop-

læserstil fortsætter med at dukke op i den skrevne presse. Fx har journalisten Georg Metz kritiseret en "skidelaber nyhedsoplæserske" for at "lægge hovedet på skrå," kigge på seerne med et "skælmsk blik" og "kvidre."

Fordele ved feminisering

Den konventionelle kvindelighed klæber således stadig til feminiseringen med dens marginalisering, dens lave kulturelle status og manglende indflydelse i magtens korridorer. På den anden side bevirker feminisering reelt flere kvinder på skærmen og dermed større synlighed i det offentlige rum.

Det er formentlig blevet nemmere for kvinder at arbejde på de journalistiske arbejdspladser, som tidligere var stærkt præget af mandlige normer. De kvindelige journalister har mulighed for at udvikle en mindre skizofren faglige identitet, idet den ny markedsorienterede journalistik er mere i overensstemmelse med den traditionelle kvindelighed.

Der bliver sluset flere kvinder ind i systemet, hvilket formentlig betyder, at i hvert fald en del bliver hængende og derved får chancen for enten at udvikle sig til tv-personligheder, der kan skabe deres egen stil, eller fortsætte opad i ledelsen. Måske vil det også blive muligt for danske tv-værtinder at fortsætte ud over deres første ungdom, som vi for eksempel kan se i USA, hvor en af de mest kendte tv-værter, den nu over 70-årige Barbara Walters, stadig er aktiv. Med al den ambivalens der knytter sig til begrebet er feminisering en slags markedets ligestilling.

Referencer:

Pedersen, Vibeke: *TV-værter, kommercialisering og køn i Norden*. Institut for Nordisk Filologi 1999. I kommission hos Museum Tusulanum.

Pedersen, Vibeke: *Markedets ligestilling*. NIKK 2/2000

Pedersen, Vibeke: *Krige er blevet kvindeemner*. Politiken 18/12 2003

Inga Vind og Wencke Jensen: *Populær eller populist?* Upubliceret opgave. Journalisthøjskolen 2002

Kønsfordeling blandt studieværter

Ifølge min optælling i en uge i 1995 udgjorde de kvindelige tv-værter 25% på DR og 41% på TV2. (Pedersen 1999). En supplerende optælling fra 2002 viste 37% kvinder på DR og 43% på TV2 (Vind og Jensen, 2002. Optællingsmetoden er lidt anderledes).

Der er således sket en stigning af kvindeandelen på begge kanaler i perioden 1995-2002, men der er stadig en højere kvindeandel på den delvist reklamefinansierede TV2 end på DR. I 1995 fandt jeg en gennemsnitlig aldersforskel på 9 år mellem de mandlige og kvindelige værter på begge kanaler. I 2002 var forskellen uændret på DR, men faldet til 6 år på TV2.

I 1995 fortolkede vi aldersforskellen på DR som et efterslæb fra den tid, hvor der især blev ansat mænd, så det er bemærkelsesværdigt, at forskellen ikke er blevet mindre i løbet af de 7 år. At aldersforskellen er blevet mindre på TV2 skyldes stigende alder hos de kvindelige værter. Dette er i overensstemmelse med vores tese om, at den nye kanal med tiden ville satse mindre på kvindernes blikfangsfunktion og mere på troværdighed.

De daglige nyheder blev i den undersøgte uge i 1995 præsenteret af 2 mænd og 5 kvinder. Også i 2002 er der en betydelig overvægt af kvindelige nyhedsoplæsere.

Kvinder i medierne

Kvinder og medier var tema på Dansk Kvindesamfunds Landsmøde, hvor professor på Handelshøjskolen i København, Birgitte Tufte, forsøgte at indkredse kvindebilledet og sætte tal på kvinders synlighed i de danske medier i dag

Af Birgitte Tufte

"Hvorfor er der ikke nær så mange kvinder som mænd, man viser i avisen, når de har rund fødselsdag?", spørger mit 10-årige barnebarn. Hun sidder med Politikens navneside og er optaget af, at der er så mange billeder af mænd og så få af kvinder.

For omkring 20 år siden stillede min søn det samme spørgsmål, mens han læste Politiken.

Dengang lavede jeg en analyse af en uges navnestof i Politiken, hvor 6 ud af 7 "dagens portræt" var mænd. Totalt var der 74 mænd, der blev præsenteret, fordi de havde rund fødselsdag – og 9 kvinder.

Hvordan ser det ud i dag? Navnestoffet i aviserne er i de senere år vokset kraftigt, og det læses flittigt, så derfor er der god mening i at undersøge det. Jeg lavede en analyse af billedsiden på navnesiderne i tre landsdækkende aviser i en uge. Hos Politiken var der 62 mænd og 17 kvinder, hos Jyllandsposten 54 mænd og 9 kvinder, mens Berlingske Tidende havde 47 mænd og 12 kvinder.

Få kvinder i trykte medier

Der er i de senere år sket en markant stigning i danske kvinders uddannelsesniveaue, erhvervsarbejde og deres politiske indflydelse. Derfor kan det undre, at de er så ringe repræsente-

ret på navnesiderne. Men måske er det slet ikke journalisterne skyld, at billedet er så skævt. En redaktør har hvisket mig i øret, at mænd selv sender oplysninger om deres fødselsdage og forfremmelser ind til aviserne.

Forklaringen på, hvorfor der er sådan et misforhold mellem synlige kvinder i medierne og den konkrete samfundsudvikling, skal måske findes i selvpfattelsen hos de større danske aviser. Den fremgår bl.a. af deres PR. I november 2003 lancerede Jyllands-Posten en række artikler på følgende måde: "JyllandsPosten bevarer udsynet – Danmarks internationale avis har i de kommende uger journalister og fotografer helt tæt på begivenheder i Cuba, Kenya, Irak, Nepal, Nord-Irland, Rusland, Tibet og Etiopien." Den stab af faste udlandskorrespondenter, der skulle dække den internationale nyhedsstrøm fra dag til dag, bestod af 13 mænd og 1 kvinde.

Det er også interessant, at de journalister, som vælger temaer og fokus for de trykte medier, har meget svært ved at forstå, at der i dag eksisterer mange kvindelige eksperter. Et eksempel er artikelserien "TIL – om at blive og være," som kørte i vinter i Politiken. Artikelserien blev markedsført som følger: "Nils Thorsen har

opsøgt en række markante personer for at høre deres historie, få et glimt af deres verden og finde ud af, hvem de er, og hvordan de blev det. Hvad de vil med livet. Og hvad livet vil med dem." Der blev i alt bragt 12 artikler med markante personer, hvoraf 8 var mænd og 4 var kvinder.

Kvindeudvalget i Dansk Journalistforbund foretog i 1992 en undersøgelse, hvor man analyserede forsiden på de største dagblade for at se, hvor mange kvinder og mænd, der blev citeret som eksperter. Jeg lavede i april 2004 en lignende analyse af en uges forside af Politiken. Der var i alt 52 mænd og 7 kvinder, der blev citeret som eksperter. I forlængelse heraf lavede jeg en stikprøve på flere aviser.

Nu vil nogen måske indvende, at det mest er mænd, der læser aviser. Ja, men det er netop en cirkelslutning. Kvinder læser måske mindre avis end mænd, fordi vinklingen og fokuseringen af stoffet i så ringe grad henvender sig til dem og byder på så få muligheder for identifikation.

Vi mangler kvindeinkler

Kvinder læser til gengæld ugeblade. Men de tilbyder kun et glittet kvindebillede og historier om succesrige

kvinder, der overkommer job, mand, børn og et strålende udseende. Der fokuseres næsten udelukkende på emner som børn, udseende, mad og bolig. Og er der artikler om kvinder, der ikke har det så godt, så er det om kvinder i Thailand, Sydamerika eller Mongoliet.

Nogle vil påstå, at politik og samfundsforhold ikke interesserer målgruppen. Det vil jeg sætte spørgsmålstegn ved, al den stund der i de senere år har været stigende interesse for politik fra kvinders side og en større valgdeltagelse blandt kvinder end blandt mænd. Jeg tror, at det er et spørgsmål om vinkling af stoffet.

Ved særlige lejligheder, som 8. marts, kommer der fokus på ligestillingsproblematikken. Fx havde Berlingske Tidendes Nyhedsmagasin et tema-nummer den 3. marts 2003 med titlen: "Kvinderne sætter sig på fremtiden." Nummeret indeholdt en række glimrende artikler om kvindelige ledere med en understregning af, at Danmarks kvindelige ledere for alvor er på vej frem. Det var imidlertid en enlig svale. Senere numre af Berlingske Tidendes Nyhedsmagasin fulgte den "sædvanlige" linie.

Jeg analyserede to numre af nyhedsmagasinet i oktober 2003 og lagde her vægt på såvel billedsiden som på den redaktionelle side. I det ene var der billeder af 108 mænd og 24 kvinder. Af de 24 var der fire kvindelige ledere, resten var knyttet til reklame og mode, og så var der en enkelt hustru og en kvindelig journalist. I den anden udgave af Berlingske

Birgitte Tuft taler om antallet af kvinder og mænd i landsdækkende aviser og på tv under Dansk Kvindesamfunds Landsmøde i april 2004

Tidendes Nyhedsmagasin var der billeder af 68 mænd og 17 kvinder – med nogenlunde samme mønster som i det foregående nummer.

I 2004 var der ikke noget temanummer om kvindelige ledere i marts måned. Til gengæld var der i nummeret, der udkom den 15. marts 2004 en oversigt over de 100 personer, som magasinet definerede som dem, der sad på magten i Danmark i dag. Det blev til 90 mænd og 10 kvinder, hvoraf de 5 kvinder var efter nr. 80 i rækken.

Mediernes usynliggørelse

Der er almindelig enighed blandt medieforskere om, at medierne har indflydelse på vores holdninger og normer bl.a. ved at præsentere udvalgte og bearbejdede dele af virkeligheden og ikke mindst ved at fokusere på bestemte temaer og

vinkle dem på bestemte måder. Det sker ofte i overensstemmelse med rutineprægede udvælgelseskriterier, som sandsynligvis går bag om ryggen på journalisterne. Det fænomen er blevet kaldt "symbolsk usynliggørelse," fordi der sker en usynliggørelse, som er symbol på nogle samfundsmæssige normer og holdninger. Det kan være af et politisk problem eller af en befolkningsgruppe som arbejdsløse, etniske minoriteter eller kvinder.

Det er en kendsgerning, at medierne fungerer som socialiseringsfaktorer og giver forbilleder. Medierne griber tendenser og holdninger i samfundet, og heldigvis ser vi i nyere dansk tv-fiktion en række eksempler på, at man har øjnene åbne for nye og ændrede kønsroller. Positive eksempler er tv-serier som *Nikolaj og Julie* og *Forsvar*, der har nogle positive kvin-

debilleder, hvor udenlandsk fiktion og underholdning oftest har meget stereotype kvindebilleder.

Især i forhold til børn og unge er det vigtigt at få kastet lys på mediebildet i dag. Piger og drenge bruger medierne forskelligt, men der er ingen tvivl om, at medierne – i samspil med andre faktorer som skole, familie og især venner – spiller en væsentlig rolle for pigers og drenges identitetsdannelse og selvopfattelse, som kommer til udtryk i tøjstil, musiksmag, holdninger og adfærd.

Der eksisterer altså nogle kønsmæssige forskelle i tilgangen til medier, som i dag gribes af underholdningsindustrien og af det magasinmarked, der henvender sig til unge. I dag tænkes der meget i aldersmæssige og kønsmæssige segmenter og målgrupper, hvilket uddyber polariseringen mellem de to køns interesser og adfærd.

Køn på TV

Jeg foretog for nylig en analyse af en uges nyhedsudsendelser på henholdsvis DR1 og TV2, - med et blik også på DR2 – og på reklamerne på TV2.

Der viste sig at være en markant overvægt af mænd som speakere og eksperter. Enkelte kvindelige eksperter blev trukket ind, men de var i absolut mindretal. Generelt var kvinder mest synlige som vox pop – altså dem, der interviewes på gaden eller i slutningen af nyhedsudsendelserne.

En analyse af to nyhedsudsendelser på henholdsvis DR 1 kl. 21.00 og TV2

samme dag kl. 19.00 viste følgende: I TV-avisen på DR1 var der en kvindelig studievært men ellers flest mandlige speakere i løbet af de 10 indslag. I alt 18 mandlige eksperter og 2 kvindelige eksperter blev interviewet.

På TV 2 var der i alt 13 indslag. Der var en klar overvægt af mandlige speakere, og i alt blev 20 mandlige eksperter og 3 kvindelige eksperter interviewet. Når det kom til interviews med almindelige mennesker var begge køn repræsenteret, dog med lidt flere mænd.

DR2 har helt klart en anden tilgang. Eksempelvis var der d.22. 11 2003 i Deadline et interview med den norske journalist Åsne Seierstad, som har skrevet en bog om krigen i Irak. Hun fik lov til at understrege, at hendes vinkel på krigen var at fokusere på konsekvenserne for de civile og ikke nødvendigvis på, hvor mange fly, der var blevet skudt ned. Det vil jeg kalde en kvindevinkel, som man kunne ønske sig flere af.

Erik Valeur har i en artikel i Politiken formuleret sin opfattelse af nyhedsudsendelserne på følgende måde: "At se nyhedsudsendelser i 2003 er som at vandre gennem en familiefest i en længst svunden tid. Her færdes alle de mandlige overhoveder omkring i deres stiveste puds...."

Køn i reklamer

Det har overrasket mig, i hvilket omfang også reklameblokkene på TV2 handler om mænd.

Et godt eksempel er reklameblokken den samme dag, som jeg analyserede

nyhedsudsendelsen på TV2.

I alt var der 10 reklamer. Her optræder en dreng, der løber på Skateboard, nogle mandlige huleboere og fodboldspillere, en mandlig sanger, en mand i en seng, en mand, der skal sælge sit hus, to mænd, der arbejder på en ægyptisk statue og to mænd, der omfavner hinanden. I alt er der i de 10 reklamer to kvinder til stede. I det ene tilfælde kører hun en bil for en mand. I det andet tilfælde er hun smart pige, der narrer en mand. I 10 reklamer var der altså 16 mænd og 2 kvinder – og på lydsiden udelukkende mandsstemmer.

Hanne Niss fra Handelshøjskolen i København har lavet en analyse af 80 tv-reklamer, hvor der i alt var 140 personer repræsenteret. Af disse var 58 kvinder (41 %) og 82 mænd (59 %). Langt de fleste kvinder i reklamerne optrådte i traditionelle kvinderoller (som mor eller husmor) og i forbindelse med produkter, der typisk købes eller forbruges af kvinder (fødevarer, rengøringsmidler, kosmetik etc.). Kun 12 af de i alt 80 reklamer havde kvindelig speak, hvorimod 56 havde mandlig speak. I de resterende var der ingen speak, kun musik.

Det er en kendt sag, at børn i dag har indflydelse på familiens forbrug lige fra morgenmadsprodukter til opvaskemaskiner og biler. Desuden mener reklamebranchen og annoncørerne åbenbart, at drengene har større indflydelse end pigerne. Der er i hvert fald flest drenge i de store helsides annoncer, som i stigende grad finder indpas i aviserne.

Og så er det jo ikke kun i de trykte medier og tv, at vi i dag har reklamer. Et nyt og stort fænomen er "outdoor"-reklamen, som er de plancher og reklamer, vi daglig møder på busser, ved togstationer og lignende. Her er kvinderne på banen – men i gennemsnitigt undertøj og badedragter.

Hvor står vi nu?

I disse år opereres der med begreber som internationalisering og globalisering af medier, hvor der især tænkes på Internettet. Det er imidlertid en kendsgerning, at i Nordamerika og Europa bor 17 % af klodens totale befolkning. Disse 17 % repræsenterer 65 % af verdens totale internetbrugere (von Feilitzen & Bucht 2001). Det er tankevækkende i et globalt ligestillingsperspektiv, når vi ved, at det er drenge og mænd, der i første omgang tager ny teknologi i besiddelse.

Mere end 80 % af danske børnefamilier har dog internetadgang. Piger og kvinder går i dag på nettet, men vi ved ikke meget om, hvad de bruger nettet til, bortset fra, at drengene i højere grad spiller computerspil, mens pigerne chatter.

Debatten om mediernes kvindebillede er ikke af ny dato. Helt tilbage til 70'erne var der analyser af ugeblade, og i mediegruppen Mosekonerne forholdt vi os kritisk til medie billedet af kvinder. I 1977 havde Danmarks Radio en temadebat om kvindebilledet i TV, og det samme var tilfældet i 1986, hvor jeg blev bedt om at lave et oplæg og bl.a. se TV med "kvindebriller" på. Min konklusion i oplægget var: "Mange års traditionel tanke-

gang trækker i modsat retning af ligestilling og ligestilling mellem kønnene. Derfor må en udvikling, der fremmer ligestillingen i medierne og en ligelig præsentation og belysning af kvinders og mænds erfaringsverden støttes og videreudvikles. Det er nødvendigt med positive kvinde- og mandebilleder i medierne bl.a. som led i den sociale proces, som hedder kønsidentifikation – som er en livslang proces."

Desværre ser det ikke ud til, at der er sket de store fremskridt. Anker Brink Lund fra Syddansk Universitet opererer med begrebet rutinejournalistik, hvorved han forstår, at udvælgelseskriterier for og vinkling af stof ofte sker rent rutinemæssigt. Af og til sker der også det, at medierne går i kollektivt selvsving og alle medier løber i samme retninger og kommer med uendelige historier om det samme emne. Det er blevet kaldt lemmingeffekten.

Medierne opsnapper generelt holdninger og trends i samfundet, og derfor er det overraskende – og beskæmmende – at medierne i den grad er bagud for samfundsudviklingen hvad angår ligestilling mellem mænd og kvinder. Der må jo eksistere en holdning i samfundet, der legitimerer de nævnte holdninger, for at de kan komme så markant til udtryk i medierne.

Der er behov for flere omfattende og dybe analyser, der undersøger forholdet mellem kvindernes samfundsmæssige situation, medie billedet og barriererne, idet medierne – i samspil

med andre faktorer – spiller en væsentlig rolle for meningsdannelsen og holdningerne hos såvel mænd som kvinder, hos såvel drenge som piger.

Birgitte Tufes pointer

Der er:

- Stadig flere piger og kvinder, som bliver uddannet og kommer ud på arbejdsmarkedet.
- Stadig flere kvinder på mellemlerniveau i både det private og offentlige erhvervsliv.
- Stigende interesse fra kvinders side for politik.

I medierne er der:

- Mangel på synlige, succesfulde kvindelige forbilleder.
- En traditionel fokusering på hvad der er mande- og kvindeområder med tilsvarende manglende inddragelse af kvindelige eksperter.
- Rutinepræget journalistik og vinkling.
- En stigende segmentering af målgrupper på køn og alder.

Barrierer for flere kvinder i medierne:

- Traditionelle nyhedskriterier
- Rutinejournalistik
- Lemmingeffekten
- Mænds selvtilid – kvinders manglende selvtilid

Kvindestemmer og ligestilling på P1

Kvindens plads i det offentlige rum har været et gennemgående tema i Hanne Fokdal Barnekows mangeårige journalistiske arbejde, og for det modtog hun Dansk Kvindesamfunds Mathildepris 2004. Kvinden & Samfundet bringer her en forkortet udgave af hendes takketale ved prisoverrækkelsen på foreningens Landsmøde i april

Af Hanne Fokdal Barnekow

Tusind - tusind – tak. Jeg er overvældet, bæret og rørt - og meget stolt over at komme med i det fornemme selskab af Mathildepris-modtagere.

En dejlig forårsdag for 150 år siden besteg den ene af Mathilderne, som lægger navn til prisen, talerstolen. Mathilde Fibiger ville snakke om politik, men hun nåede ikke meget mere end at åbne munden, før hun blev revet ned og båret væk af flere landmænd, fordi talerstole ikke var et sted for damer. Den slags skulle vores formødre tåle for, at jeg kan få lov til stå her i dag i lidt længere tid og fortælle om kvinder i medierne set fra min daglige arbejdsplads, Danmarks Radios P1.

Kvindeprogrammer i DR

Historien om Mathilde Fibiger blev fortalt af Thit Jensen i hendes radiotale "Hvorfor gud skabte kvinden" fra 1953. Det kunne høres i et af *Silikones* første programmer i efteråret 2001. Anledningen var udgivelsen af Kvindebiografisk Leksikon. Jeg havde fundet citatet i radioarkivet, hvor jeg ledte efter kvindestemmer, der taler om kvinder, ligestilling og kvindesag i radioens tidlige år. Det er desværre sørgeligt få.

I 1950'erne var der *Kvindernes Eftermiddagsprogram* om husførelse og opdragelse med fast sendetid hver eftermiddag. I 1964 blev *Kvindernes Eftermiddagsprogram* til *Familie-*

spejlet, som fortsatte med at have en kvindevinkel også på de samfundsmæssige spørgsmål til slutningen af 80'erne. Efter nogle år uden en kvindevinkel på P1, var vi i starten af 90'erne en gruppe kvinder, der kæmpede sig til en ugentlig time med kvindevinkel. *Ladylike* hed programmet, der havde en levetid på 1 1/2 års tid.

Først i 2001 kom *Silikone*. Det blev til på et afbud i sommeren 2001, og ikke som en bevidst strategi for fornyelse på P1. Da chefredaktionen lige inden sommerferien stod og manglede et program, der skulle sende 4 gange 1/2 time om ugen fra 1. september, var vi et par kolleger, der lynhurtigt udviklede et koncept. Der var ikke mange penge i projektet, så kollegerne advarede os, men vi tog chancen, og chefredaktionen gav os den.

Silikone

Vi kaldte *Silikone* for et kvindeligt implantat på P1. Målet var at forny debatten om forskellen mellem mænd og kvinder. Det blev til 240 timers radio med først og fremmest kvinders livserfaring, synspunkter og dilemmaer. Til vores glædelige overraskelse fik vi meget respons fra flere generationer af begge køn. Det sluttede ved nytår 2004, fordi chefredaktionen ønskede fornyelse, mere livsstil for begge køn, og det "kønnede" stof integreret i hele fladen.

Der ligger en klassisk mediediskussi-

on omkring beslutningen. Skal vi have særlige kønsprogrammer, som anerkender forskellen på kønnene? Eller bliver kønsprogrammet en sovepude eller et alibi for andre redaktioner til at nedprioritere vægtningen af kønnede stofområder og kvindelig medvirken? Det er svært at svare på, men vi oplevede på *Silikone*, at kolleger fra både radio, TV og skrevne medier blev inspireret af vores udsendelser.

Køn på P1

Da jeg hørte, at temaet for Dansk Kvindesamfunds Landsmøde var kvinder og medier satte jeg mig for at undersøge kønsrepræsentationen på P1. Kanalen har stort set lige mange mandlige og kvindelige lyttere, men kan P1 bestå Dansk Kvindesamfunds lakmusprøve: At arbejde for fuld ligestilling af og ligeværd for mænd og kvinder, så de på lige vilkår kan gøre deres indsats i hjem, erhverv og i det offentlige liv?

På DR's hjemmesider fik jeg et overblik over programfladerne – de enkelte programmer, deres redaktioner, de valgte temaer og medvirkende program for program. Der er ca. 110 programmedarbejdere, der uge for uge laver programmerne på P1, 70 er mænd og 40 er kvinder. (Det svarer nogenlunde til kønsfordelingen i Dansk Journalistforbund, hvor kvinder udgør næsten 40 %). De producerer stort set lige meget, mændene står for 60 % af sendetiden og kvin-

der for 40 %. Og de får næsten det samme i løn. Forskellen mellem mandlige og kvindelige journalister var i gennemsnit 1,8 % i 2003.

Lidt flere mænd end kvinder er værter for programmerne. Noget andet er indholdet af programmerne. Her har jeg set på de to store hovedområder på P1.

Det ene hovedområde er programmer om samfundets politik, udvikling og historie, der udgør ca. 30 timers ugentlig produktion. Det er programmer som *Poul Friis*, *Dahls Duel*, *Ugen på spidsen*, *P1morgen*, *P1eftermiddag*, *P1debat*, *Synsfeltet*, *Ret og pligt* og *Slaraffenland*. Kvinder producerer 1/3 af programmerne.

Livsstil og portrætter udgør det andet hovedområde. Her er der en produktion på ca. 10 timer i løbet af en uge. Det er f.eks. de 3 formiddagsprogrammer *Hanne Riisgaard*, *Løkkegaards* og *Koplevs xfelt* og livsstilsprogrammer som *Vita*, *Apropos*, *Klubværelset* og *Tværs*. 2/3 af livsstils- og portrættudsendelserne produceres af kvinder.

Groft sagt kan man sige, at kvinder tager sig af livsstil, og mænd tager sig af samfundsforhold. Det kan være et udtryk for forskelle på interesser for medarbejdere, men det kan også være et udtryk for chefredaktionens opfattelse af, hvad vi er bedst til.

Stemmer i radioen

Men hvilke stemmer hører vi i P1s programmer? I løbet af årets 3 første måneder kunne man mellem 9 og 12 lytte til omkring 275 inviterede medvirkende, og ca. 1/3 af dem var kvinder. I de tre samfundspolitiske programmer, som optager lidt over halvdelen af ugens formiddagstimer, medvirkede under 1/5 kvinder (135 mænd og 37 kvinder).

Portræt- og livsstilsprogrammerne havde næsten ligelig repræsentation af kønnene. Men det er om formiddagen. I den 1/2 time med livsstil hver eftermiddag, *Apropos*, har man kunnet høre 102 mandlige eksperter og 30 kvindelige. Så kønnenes lige deltagelse i livsstilsprogrammer er ikke entydig.

Jeg må altså konstatere, at kun 20 kvinder bliver inviteret, hver gang der inviteres 80 mænd til at debattere samfundsforhold på P1s formiddagsprogrammer. Man kan håbe, at fordelingen af køn vil se bedre ud, når man tæller alle ugens programmer igennem, men jeg tror det desværre ikke. Jeg fandt flere forklaringer på denne ulighed.

Hav tålmodighed

Radiodirektør Leif Lönsman begrunder den skæve kønsrepræsentation i samfundsprogrammerne på P1 med strukturelle forhold. Når P1 skal grille magthavere og beslutningstagere, må der nødvendigvis være en stor overvægt af mænd, fordi det afspejler forholdene i samfundet. Det kan P1 ikke gøre noget ved. Desuden er der andre vægtninger, som er ligeså vigtige eller vigtigere end ligestilling af køn i en mangfoldighedspolitik. Fx forholdet mellem repræsentanter for det offentlige og private erhvervsliv, fra forskellige landsdele og videnskabelige områder.

Radiodirektøren mener, at kvinderne nok skal trænge igennem til mikrofonerne, fordi alt tyder på, at kvinderne stormer frem. Det skal bare komme af sig selv, og imens skal vi sørge for at vælge de bedste medvirkende og holde den høje kvalitet. Den holdning

Hanne Fokdal Barnekow under Dansk Kvindesamfunds Landsmøde i april, hvor hun modtog foreningens Mathildepris 2004 for sit journalistiske arbejde med køn og kvindespørgsmål

har chefer for medier desværre haft til kønsskævhederne og mediernes opgave i mange år, og udviklingen går stadig meget langsomt.

Det redaktionelle arbejde

En anden forklaring på den ulige kønsfordeling i æteren kan også ligge i det redaktionelle arbejde. Jeg tror ikke på, at medarbejderne er kønsbevidstløse, eller at kønnene kæmper om samfundsstoffet på P1. Snarere tror jeg den primære årsag er arbejdsbetingelserne på DR, hvor både kvinder og mænd arbejder stadig hårdere. De fleste redaktioner skal producere flere og flere minutter pr. medarbejder. Det opfordrer til hurtige løsninger, hvilket ikke gør det lettere at tænke køn ind. I stedet ender det ofte med rutinejournalistik, hvor man vælger dem, der har gjort sig bemærket i debatten. Det bliver de

samme hver gang, og de er som regel mænd. Desuden er ethvert redaktionsmøde en ny begyndelse. Vi har hårdt brug for igen og igen at blive mindet om, hvem de kvindelige eksperter og debattører er.

Ledelse

En tredje forklaring kan ligge i DR's ledelse og kultur. Meget kort kan det siges, at ligestilling er umoderne i Danmarks Radio. Og det har det været ganske længe. Kulturen i DR er mandsdomineret. Fra 1992 til 2002 var der én kvinde ud af 22 medlemmer i DR's bestyrelse. DR's chefkreds består i dag af 53 kvinder og 138 mænd. Radioen har 3 kvinder i en chefkreds på 13.

De tre DR direktører, jeg har talt med, beklager, at der er så få kvindelige chefer og udtrykker glæde og stolthed over dem, der er. Kvinderne gør en forskel, men der er altid få kvinder i ansøgerfeltet. I slutningen af 90'erne gennemførte man projektet "Kvinder i ledelse" internt i DR for lederaspiranter. Det fik ikke den gennemslagskraft, man havde håbet og siden da, har man fravalgt at gøre noget specielt for at ændre på ledelseskulturen eller at rekruttere kvindelige ledere. Nu foregår ledelsesudvikling i et væksthus, hvor det er hensigten at have ligelig kønsfordeling for at inspirere også kvinder til at søge lederjob.

Nyhedsdirektør Lisbeth Knudsen, som tidligere har givet udtryk for, at kønnet ikke spiller den store rolle i chefstillinger, siger dog nu, at der er forskel i mænds og kvinders tilgang

til ledelse. Kvinder skal ikke alene være begavede og dygtige, men også dobbelt så velforbredte, vedholdende og velovervejede som mændene for at blive taget alvorligt. Desuden er kvinder mere ensomme i ledelsesarbejdet og har ikke de samme gode netværk, som deres mandlige kolleger. Nyhedsdirektøren har derfor taget initiativ til et internt netværk af kvindelige chefer i DR. Et spændende initiativ, som forhåbentlig kan holde på de kvindelige ledere og inspirere andre kvinder til at ville ledelse hos DR.

Mediernes ansvar

Spørgsmålet er, om man skal gøre noget ved skævheder i repræsentationen af mænds og kvinders viden, erfaringer og holdninger i en medieinstitution som DR. Ifølge tv-direktør Jørgen Ramskov skal DRtv være i samklang med og helst lidt foran opfattelserne i samfundet. Desuden skal institutionen afspejle lige værdighed mellem kønnene. Men han erkender, at DRtv ikke gør det på nuværende tidspunkt. De tre direktører, jeg har talt med, er altså enige om målet, og at vi er langt fra at nå det. Men hvordan, vi når det, er straks sværere.

I Sverige har alle institutioner et ansvar for, at kønnene får lige vilkår, så det gælder også Sveriges Radio og Television. Det ligger i ethvert programkoncept, at redaktionen skal sætte mål for, hvordan man når en mere ligelig og ligeværdig repræsentation af kønnene. Sveriges Radio har en ligestillingsmedarbejder, der ikke bare inspirerer og følger udviklingen,

men også sætter tommelfingeren i øjet på cheferne. Så vidt jeg kan se, gør det ikke Sveriges Radio og TV kedeligere eller dårligere.

Sådanne tilstande er der vist ingen af de tre DR-direktører, der ønsker sig. Retningslinjer er godt, regler er skidt. De svenske tilstande minder om kvotering, og kvotering kan gå hen og til-sidesætte kompetencer og blive det modsatte af kvalitet. Kvalitet er et nøglebegreb, som DR har gjort sig store anstrengelser for at få defineret og bruger som retningslinje for programproduktionen. Og kvalitet kan trækkes op som argument for mange valg, fx at en repræsentant for de gamle mænds netværk igen får lov til at udlægge den aktuelle politiske krise. Jeg tror, at en af de store forhindringer for at diskutere kønsrepræsentation i samfundsdebatten er forestillingen om, at man kan tale om kvalitet uden at tale om køn - og for den sags skyld også kultur. Men originalitet er faktisk et af de centrale begreber i kvalitetsdefinitionen hos DR, så måske kan en udvikling begynde der.

Endnu engang tak til alle dem, der historisk har banet vejen for kvinders voksende plads i offentlighed og medier. Og tak til alle dem jeg gennem årene har samarbejdet med for at synliggøre kvinders ret til at være en del af offentligheden, som subjekter med krop, erfaringer og holdninger.

Gør det selv-porno

Af Hanne Helth

Bestyrelsesmedlem i Dansk Kvindesamfunds Københavnskreds

Med sit ønske om nuancerede kvindebilleder har Sine Borup med artiklen 'Kvinder, magt og medier – om porno' i *Kvinden & Samfundet*, april 2004, også fået dette debatblad føjet til listen over medier, der i et forsøg på frigjorthed kommer til at støtte den pornonormalisering, som i tidens individualistiske ånd mere er reglen end undtagelsen.

En lille gruppe yderliggående feministe, Female Fist, har fået den efter egen opfattelse radikale idé at lave ikke-kommerciel hard-core-pornofilm for og med kvinder. Det kalder de for noget så fint som kvindesexrepræsentationsfilm. Med dette produkt mener de så at have givet både patriarkatet og pornoindustrien én på klaphatten, sådan.

Og en ting skal de medgives: Den globale pornoindustri føler sig helt sikkert ikke truet af, at en lille flok kvinder filmer deres kønsdele i bevægelse og sender bevægelserne til veninderne. Pornoindustrien har så godt et greb i de nationale økonomier, at der skal mere end en omgang gratis kvinde-fist-fucking til at true konkurrenceevnen.

Til gengæld vil pornoindustrien helt sikkert bifalde Female Fist's gør det selv-porno-argumentation, der, uden at den har kostet industrien en eneste markedsføringskrone, serveres for *Kvinden & Samfundet*'s læsere, der så kan tygge på gratis pornonormalisering til aftenkaffen.

Sine Borup gennemgår i sin artikel på pædagogisk vis tre former for porno: 1) Den hårde mandeporno, der fremstiller kvinden som objekt. 2) Den bløde forspilsporno, hvor kvinder indtager en mere subjektiv position. 3) Og så den frigørende Female Fist-

porno, hvor kvinder ikke længere siges at være objekt for andet end deres egen seksualitet.

Artiklens argumentation ser ud til at være, at mandeporno er undertrykkende, for her er kvinderne objekter, mens der fist-fuckles, spankes og sædsprøjtes. I forspilspornoen er kvinder lidt mindre objekter, i hvert fald mens der varmes op til en mulig omgang ditto. I Female Fist-pornoen er kvinder derimod helt frigjorte og ikke-undertrykte, mens der fist-fuckles, spankes, og sprøjteorgasmes.

Artiklens hovedpointe er dermed, at undertrykkelse ikke er knyttet til handlinger, men udelukkende til kønnet, der udfører handlingerne? Og at pornoens voldsscenesættelse på denne enkle måde vendes fra at være undertrykkende til at være frigørende, når blot handlingerne udføres af kvinder.

Det er en farlig argumentation, som i en aktuell situation ville se sådan ud: En mandlig bøddel torturerer en kvinde i et fængsel. Det ville de fleste opfatte som en voldelig, undertrykkende handling. En kvindelig bøddel torturerer en kvinde i et fængsel. Det er ifølge artiklens argumentation nu pludselig en frisættende handling, som vi derfor bør anerkende som en vigtig nuancering af kvindebilledet.

Ud over at tendensen i porno er, at den fyldes med mere og mere vold og ekstreme former for seksualitetsudøvelse, så er én ting sikkert: Porno repræsenterer en maskulin seksualitetsopfattelse og har som fikspunkt, at kvinder (eller mænd, dyr, børn eller andet, der kan bruges til seksuel stimulation) er underordnede, kun til for at blive brugt i et dobbeltspil, hvor det ikke at ville, er det samme som at

ville.

Kvindebilledet fragmenteres og amputeres i Pornoland, reduceres til huller, der kan stikkes noget ind i: Peniser, knytnæver, dyrekønsdele, våben - kun fantasien sætter grænser. SM, sprøjtende kønsdele og tilsyneladende vilde og villige kvinder er i høj kurs, faktisk er det indholdet i de fleste pornofilm. Af og til får kvinderne, formentlig for variationens skyld, til opgave selv at stikke noget ind i andres eller egne kropshuller. Kvinderne ser ikke mere frigjorte ud på filmene, når dette er gjort.

Men Female Fist siger jo, at de vil noget helt andet. De har nemlig selv valgt at filme deres vilde kønsdele, mens der fist-fuckles, sprøjteorgasmes og domineres på gammeldags SM-manér. Og med dette frie valg fastholdt som visuelt statement skulle patriarkatet være elimineret, og kvinderne gjort til subjekter i egne liv.

Det er dog svært at se den frigørende forskel på undertrykkelsen, når en kvinde mishandler en anden kvinde på film med en knytnæve, frem for hvis næven sidder for enden af en mandearm. Lige som finsk talt af en dansker heller ikke gør finsk til et nyt sprog, blot til et sprog talt med accent, men en kopi uanset. Hvad er det lige, der ændres og nuanceres, når kvinder ifører sig patriarkatet ved at adoptere dets mest ekstreme udtryksformer?

Female Fist har vist os den sande vej i Pornoland. Jeg kunne tænke mig, at kvinder valgte andre veje: Dyrkelse af frigjort, vild eller blid, sanselig, kærlighedsgivende seksualitet med dem, de har lyst til dyrke den med – uden at iføre sig hverken patriarkat, porno eller webcam.

Barselsfonde anno 2004

Den 19. april blev overenskomstaftalen mellem DA og LO godkendt af medlemmerne. Den centrale barselsfond var det dominerende tema i forhandlingerne, og resultatet blev en barselsaftale, der dækker ca. 650.000 privatansatte og deres arbejdsgivere. Men kan det sikre reel ligestilling i Danmark? Kim Benzon Knudsen fra Center for Ligestillingsforskning gør status

Af Kim Benzon Knudsen

Den nye barselsfond fungerer som en fælles udligningsordning mellem de forskellige brancher, og virksomheden får refunderet 80 % af udgifterne til løn og pension i op til 26 uger, når en medarbejder går på barsel. Ordningen træder i kraft 1. juli 2005 og betales ved et årligt arbejdsgiverbidrag på 785 kr. per medarbejder.

Aftalen lægger sig op af de rettigheder, der er aftalt i den enkelte branche, og derfor kan der være mindre forskelle fra det ene erhverv til det andet. Generelt får de ansatte adgang til 26 ugers orlov med løn: 18 uger går til kvinden som graviditets/barselsorlov med fuld løn. Desuden har faderen to ugers orlov med fuld løn. De sidste seks ugers orlov kan tages af faderen eller moderen, og der ydes løn op til maksimalt 120/125 kr. i timen.

Fra stort set alle sider er OK-aftalen blevet rost til skyerne. Den er blevet kaldt et gennembrud for ligestillingen, og der er heller ingen tvivl om, at barselsfonden på DA/LO-området er et kæmpe fremskridt for dem, som er omfattet. Det er der til gengæld ca. 700.000 på det private arbejdsmarked, som ikke er.

Flere barselsfonde i fremtiden

Umiddelbart efter den 19. april meldte Beskæftigelsesministeren, at regeringen gennem lovgivning ville sikre en lignende ordning for alle, der ikke er dækket af en barselsfond. Dét, han egentlig mente var, at parterne til OK-forhandlingerne 2005 (dvs. det offentlige område og en del andre) skulle lave en lignende aftale, og der-

efter ville regeringen fremsætte forslag til en lov, der skulle lukke de sidste huller. Det vil være relevant for en række kontraktansatte, selvstændige erhvervsdrivende og folk uden for det normale arbejdsmarked.

Hvis udviklingen bliver som Beskæftigelsesministeren ønsker sig, vil vi om godt et år have 3-5 forskellige barselsfundsordninger: Én for staten, én for DA/LO, én for kommunerne, én for de øvrige privatansatte og én som tager sig af resten. En sådan situation vil være et stort fremskridt for kvindernes stilling på arbejdsmarkedet, for arbejdsgivernes mulighed for at ansætte kvinder og for ligestillingen som sådan. I en international sammenligning vil Danmark kun være overhalet af Island, Sverige og Norge, når det gælder økonomisk kompensation under barsel.

Alligevel er der betydelige svagheder i ordningerne, både i DA/LO-aftalen og i den fremtid, der tegner sig. De kritiske punkter kan sammenfattes således:

- For kort dækningsperiode – Selv med en reel pasningsgaranti efter 6 måneder er den almindelige adfærd at holde orlov til barnet er 9-12 måneder gammelt. En dækningsperiode på 34-36 uger ville være langt bedre.
- For lavt loft over lønkompensationen – Der er næsten ingen beskæftigede (under 10 %), der har en timeløn under 125 kr. M.a.o. vil familierne fortsat have et økonomisk incitament (om end mindre) til at lade moderen tage orloven frem for faderen.
- For lille udligning mellem sektorerne på arbejdsmarkedet – De mange

fonde lægger desværre ikke op til en udligning mellem kvinde- og mandeerhverv, dvs. den offentlige og den private sektor.

- For få rettigheder til fædrene – Selvom også de nyeste tal dokumenterer nye fædres ønske om at holde barselsorlov, er de kun sikret fuld løn i to uger. Barselsorloven og omsorgen for de mindste børn er fortsat et kvindemonopol.

Ligestillingen i Danmark har fået det bedre med DA/LO's aftale. Men samtidig har ligestillingen lidt under at blive en del af en kamp mellem mange modsatrettede interesser. Man kan overveje, om et emne som en central barselsfond overhovedet egner sig til arbejdsmarkedets aftalesystem. Enhver grad af decentralisering i forbindelse med en barselsfond fører i hvert fald til mindre solidaritet.

Nu venter vi så på, hvad der vil ske ved OK-forhandlingerne frem til april 2005. Hvordan vil Beskæftigelsesministerens løfte om en lov for "restgruppen" påvirke forhandlingerne, og hvordan vil en sådan lov se ud? Det ligner en gang kluddermor. Så selvom det synes utopisk, så bør nogen rejse krav om, at politikerne hugger sværdet igennem den gordiske knude og lovgiver om én barselsfond for alle borgere i dette land. Det ville tjene ligestillingen, virksomhederne og samfundsøkonomien bedst.

Center for Ligestillingsforskning udgav for nyligt pjecen "Den Centrale Barselsfond – Baggrunde og Løsninger." Pjecen kan bestilles på www.celi.dk

Kampen er ikke slut

Af Birgitte Roepstorff

For netværket Barselsordning.dk

For et år siden blev netværket barselsordning.dk stiftet af kvinder og mænd fra Dansk Kvindesamfund, Kvindeligt Selskab, Feministisk Forum og Kvinderådet. Formålet var at skabe debat om dansk barselslovgivning og ligestilling. Det lykkedes bl.a. ved flere velbesøgte debatmøder i forbindelse med 8. marts, hvor vi samarbejdede med forskellige fagforbund og kvindelige politikere fra Folketingets kaffeklub. I april kom endnu et arrangement om mænd og barsel. Alle debatmøderne var velbesøgte – også af medierne, som livligt har skrevet om den centrale barselsfond, øremærkning og ligestilling.

Barselstemaet har selvfølgelig også været profileret i medierne pga. det dramatiske forlig mellem LO og DA, som sikrede deres medlemmer en barselsfond. LO/DA's model betyder flere penge mellem hænderne til deres medlemmer i en periode, men set i et ligestillingsperspektiv er der desværre ikke meget at komme efter.

I dag har mænd i princippet gode muligheder for at tage barsel, men de gør det ikke. Den væsentligste grund er økonomi. Mænd tjener i gennemsnit 15-20 % mere end kvinder. Fuld løn under barsel er derfor en væsentlig forudsætning for mænds og kvinders mulighed for at dele barselsorloven. Problemet med LO/DA's barselsfond er, at den kun dækker de første 24 uger af barselsperioden, og dermed ikke den periode som forældrene har til deling. LO/DA's barselsfond ændrer heller ikke på, at små og mellemstore virksomheder ikke har økonomi til at ansætte kvinder og mænd, der skal på barsel.

Fagforeningerne kan gøre det bedre. Der er gode eksempler på lokale

overenskomster, hvor familierpolitik er tænkt med. Et eksempel er Finansforbundet, der har en overenskomst, hvor både far og mor kan holde orlov samtidig. Et andet eksempel er den aftale TDC's ledelse for nylig indgik med deres akademikere, om at de kan holde ikke bare barnets første sygedag, men alle de dage der er nødvendige for at få barnet raskt. I den sammenhæng er det interessant, at (mandlige) repræsentanter for de øvrige faggrupper straks var på banen for at kræve den samme ret for deres medlemmer.

LO/DA løsningen er kun halv og måske i virkeligheden værre end halv. Både fagforeninger, Socialdemokraterne og Venstre er imod politisk indblanding, og med forliget har modstanderne af en central regulering fået et argument for at lade parterne klare sagen selv. Men selv hvis alle arbejdsmarkedets parter finder sammen om overenskomster, sikrer det ikke lige vilkår. Nogle faggrupper vil have råd til mere end andre, og det vil ikke hjælpe de kvindetunge fagområder. Det hjælper heller ikke de 700.000 på især det private arbejdsmarked, som ikke er omfattet af overenskomster.

Politikernes skræk for at blande sig virker paradoksalt, fordi overenskomstforhandlingerne altid har foregået indenfor rammerne af en lovgivning. Det gælder også på barselsområdet, hvor det i dag er en central lovgivning, der fastsætter mindstekravene til periodens længde for både kvinder og mænd.

Sidste år nedsatte regeringen et udvalg for at få en analyse om mulighederne for en central barselsfond. I skrivende stund venter vi på den og

den efterfølgende høring, som er berammet til sidst i maj (efter deadline, red.). Formålet med analysen er primært at undersøge, hvordan arbejdsgivernes udgifter til barsel kan udjævnes. Det er et vigtigt emne, men i barselsordning.dk mener vi, at undersøgelsen burde være en anledning til en mere omfattende reform af de nuværende barselsordninger. En central barselsfond, der indeholder en øremærkning af penge til barsel holdt af faderen, er et væsentligt signal at sende om, at man ønsker ligestilling og bakker op om det. Det forbedrer udsigten til en rimelig livsløn for kvinderne og forbedrer deres stilling på arbejdsmarkedet. Og det er en hjælp til de fædre, som gerne vil have barsel.

I barselsordning.dk vil vi fortsat forsøge at påvirke den offentlige debat og politikerne. Vi har to vigtige prioriteter. For det første at arbejde for, at den centrale barselsfond dækker alle og giver fuld lønkomensation. For det andet at arbejde for en lovpligtig øremærkning af en del af orloven til fædre, så den fælles barselsfond bliver et skridt på vejen mod større ligestilling.

Barselsordning.dk

Formålet med netværket er at skabe debat om og medvirke til at skabe en bedre barselsordning for mænd og kvinder. Besøg vores website www.barselsordning.dk og få mere at vide om dansk barselslovgivning. Hvis du kan bidrage til netværket med viden eller påtage dig praktiske kommunikationsopgaver, er du meget velkommen til at kontakte os på barselsordning@hotmail.com.

Kvinder vandrer for menneskerettigheder

Man kan forberede sig efter alle kunstens regler før en rejse til Israel og Palæstina. Alligevel bliver man slået af den grusomme virkelighed, når man først er der, siger Anne Lund i dette interview. Hun deltog i den internationale menneskerettighedsmarch Palæstina-Israel omkring årsskiftet

Af Brita Bastogi og Anne Lund

Anne Lund vidste fra første sekund, at hun ville deltage i marchen. Hun kendte til fredsvagternes arbejde i Palæstina, så da hun i marts 2003 hørte om projektet, meldte hun sig til den danske forberedelsesgruppe. Hun tænke sig selvfølgelig om en ekstra gang, da krigshandlingerne blev optrappet, men var aldrig skræmt ved tanken om at opleve palæstinensernes og israelernes hverdag.

Hvorfor en menneskerettighedsmarch og ikke en fredsmarch?

"Marchens formål var at støtte de kræfter i Israel og Palæstina, som vil dialog, ikke-vold og godt naboskab. Fred er et devalueret ord på de kanter, og der er vidt forskellige opfattelser af ordets betydning. I Israel er fred ensbetydende med fravær af selvmordsbombere, i Palæstina er fred ensbetydende med besættelsens ophør. En march, der bygger på Verdenserklæringen om menneskerettigheder, giver mulighed for dialog."

"I Palæstina bliver hver eneste artikel i Menneskerettighedserklæringen krænket dagligt som følge af Israels besættelse. I Israel er det mere kompliceret. Personligt mener jeg, at palæstinenserne opfører sig så pænt, så pænt. Der er to eller fire palæstinensere, der angriber Israel en gang om måneden, mens israelerne angriber palæstinenserne hver dag. Drab og angreb på civile er altid forkaste-

ligt. Forskellen ligger i omfanget og intensiteten. Palæstinensernes andel i voldsspiralen kan ligge på spidsen af en lillefingernegl.

Demonstration med flere ansigter

Begrundelsen for en kvindemarch var, at kvinder bærer børn, ikke våben. Var den argumentation brugbar, når kvinder har værnepligt i Israel, og der er kvindelige selvmordsbombere i Palæstina?

"Vi talte ikke meget om det. "Vi" er palæstinensiske, israelske, amerikanske, canadiske, australske, hollandske, belgiske, franske, spanske, italienske, norske, svenske, danske m.fl. kvinder, religiøse og ikke-religiøse, lesbiske og heteroseksuelle, pacifister og ikke-pacifister, socialister og liberale. Ingen af os fremførte, at kvinder var mildere eller klogere end mænd. Men der er ingen tvivl om, at kvinder er bedre til dialog, og det, at vi kun var kvinder, gav marchen et fredeligere udtryk."

"At marchere i de to lande var meget forskelligt. I Israel lærte vi en demonstrationsform at kende, ingen af os var stødt på før. Vi gik en og en, i tavshed. Når vi blev tiltalt af forbipasserende, trådte vi ud af rækken. Når samtalen var slut, småløb vi tilbage til marchen. Det aftvinger en respektfuld opmærksomhed, når kvinder kommer gående i en lang række i tavshed. Det tror jeg ikke ville være tilfældet, hvis der var mænd med, eller hvis folk gik og snakkede sam-

men."

"Vi troede, vi kunne tage denne demonstrationsform med til Palæstina, men det gik slet ikke. Her kunne de ikke gå i en lang række, og de kunne slet ikke tie stille, men råbte slogans, sang og fyldte hele gaden. Det slog mig senere, at protestformen i Israel udtrykker en slags skamfuldhed over regeringens politik. I Palæstina demonstrerer man, fordi man er vred, krænket, uheldig og frustreret."

Samarbejdspartnere i Israel og Palæstina

Hvem er fredsvagternes partnere derude?

"I Palæstina er det General Union of Palestinian Women, der dækker hele det politiske spektrum og alle kvindorganisationer - fra det nyoprettede kvindeministerium til den allermindste systue i enhver flygtningelejr. I Israel er det Coalition of Women for a Just Peace, der består af ni organisationer, og som kæmper en brav kamp mod besættelsen og for palæstinensernes rettigheder."

"Det viste sig, at begge organisationer havde haft det samme problem, nemlig at overbevise deres bagland om, at denne march var en god ide. Både hos palæstinenserne og israelerne var der nogen, der ikke ville møde os og hellere så vores hæl end vores tå. De kvinder, der var drivkræfter i marchforberedelserne, har altså

både skullet holde sammen på deres egen paraplyorganisation og mobilisere til en march."

"De palæstinensiske kvinder havde det ekstra svært. I deres bagland var der organisationer, som nedlagde veto mod ethvert direkte samarbejde med israelerne. Men det lykkedes alligevel vores fremragende israelske og palæstinensiske kvinder at koordinere marchen med hjælp fra den palæstinensiske kurer Amne. Hun arbejder i Jerusalem Link, som er bindeled for israelske og palæstinensiske menneskeretsorganisationer, og hun kan rejse både i Israel og på Vestbredden. Amne måtte lægge øren til begge siders mistro og diplomatisk glatte ud og mægle. Vi håber, at marchen har nedbrudt noget af mistilliden mellem vores værter, men vi ved det ikke sikkert endnu."

Ødelæggende mur

En af parolerne var "Lad muren falde." Hvad er egentligt formålet med muren?

Ja, det spørger man sig selv om, hver gang man møder den. Det er særligt slemt i Jerusalem, hvor muren skærer

bydele og gader tværs igennem og forhindrer folk i at gå ud af deres for-dør, at komme på arbejde eller i skole og at færdes frit. Det officielle formål med muren er, at den redder israelske liv. Det faktiske formål er annektering af palæstinensisk land og vand og at gøre livet så surt for palæstinenserne, at de fortrækker at flytte. En kvart million palæstinensere er direkte berørt af muren."

"Flertallet af israelere er sikre på, at muren er til for deres skyld. Men når vi viste israelere kortet over muren, var folk simpelthen vantro - det kunne ikke passe, at den gik så langt ind på Vestbredden og splittede distrikter i småstykker og omringede byer. Så ved disse lejligheder fornemmede vi, at vi gjorde en forskel. Men israelerne burde vide bedre. De israelske menneskeretsaktivister aktionerer også med parolen "Sig ikke, at du ikke vidste det."

Hverdag med kontrol og isolation

"Vestbredden og Israel er ikke større end at man kan køre rundt – i hvert

fald ud og hjem på en dag. Under normale forhold er der i køretid 10 minutter fra Jerusalem til Bethlehem, 20 min. fra Jerusalem til Ramallah, og 45 min. mellem Jerusalem og Tel Aviv. Men overalt bliver man stoppet af vejspærringer og checkpoints. Lige pludselig er et eller andet område blevet til en militær zone. Så må man køre hjem igen eller finde en anden vej, der ikke er blevet militær zone inden for de sidste fem minutter. Ingen ved nøjagtig, hvor mange vejspærringer og checkpoints der er. Men da vi var der, mente man omkring 700 spredt ud over et område, som er lidt mindre end Sjælland."

"Ved disse kontrolposter får palæstinenserne en daglig dosis chikane fra israelske værnepligtige på 18-20 år, der spiller dommere over folk, der passerer, mens deres overordnede ser til den anden side eller direkte opmuntrer til chikane. En gruppe marchdeltagere havde en grim oplevelse lige uden for Tulkarem en aften. Ved et checkpoint var det israelske militær ved at køre palæstinensiske

mænd bort på lastbiler. De var blevet administrativt tilbageholdt. Kvinderne stod tilbage og råbte og græd. De ville igennem, fordi de skulle hjem til deres børn. Soldaternes reaktion var blot at skrue op for en højtalervogn, der spillede sangen "Don't worry, be happy." Kvinderne fik til sidst lov til at komme igennem, men vi ved ikke, hvad der skete med mændene."

"Vi fik et andet eksempel på dagligliv i Palæstina, da vi besøgte en familie, som er nærmeste nabo til den israelske bosættelse Elkana. Familien lever fuldstændig isoleret. Mod vest er de lukket inde bag en ni meter høj betonmur, mod øst et kraftigt dobbelthejn, mod syd en kæmpe jernport ud mod vejen, og mod nord endnu et hegn. Ved jernporten sidder en militærpatrolje og overvåger, hvem der kommer og går. Israelere og udlændinge, der har mulighed for at komme ad bosættervejen, kan køre op til porten og måske blive lukket ind, mens familiens slægtninge, der bor på den anden side af muren, hverken kan eller må. Familien har måttet sætte et jerngitter for køkkenvinduet, fordi bosætterne smider sten ind over dobbelthejnet. Et andet vindue i børnenes værelse har familien valgt at mure til. To solpaneler på taget er delvist ødelagte pga. stenkastning. Også vandtanken må de beskytte mod sten. Israelerne i bosættelsen gør hvad de kan for at jage den palæstinensiske familie ud. Men familien vil ikke flytte, og israelerne har ikke kunnet rive deres hus ned, fordi manden har papirerne i orden."

Arbejdet fortsætter

Hvad kom der ud af marchen? Har I planer om opfølgning?

"De israelske kvinder var lykkelige. Marchen var blevet set og bemærket af mange og havde givet dem nye kræfter, selvom de lige nu var dødtrette. De palæstinensiske kvinder var også begejstrede. Marchen havde gjort modstandernes forbehold til skamme. Alle palæstinensere i de besatte områder vidste, hvem vi var og forstod, at verden udenfor ikke havde glemt deres sag. Det er meget forpligtende at deltage i en sådan march, og begge sider lagde vægt på, at vi tog hjem og fortalte vidt og bredt om forholdene."

"Vi modtager ikke honorar, når vi holder foredrag, men opfordrer folk til at støtte på anden vis - for eksempel købe gavebreve på oliventrær. Vi sender penge til advokathjælp til de politiske fanger i israelske fængsler og til kvindernes mad gennem en israelsk støttegruppe. Vi forsøger også at skaffe hjælp til traumatiserede børn i flygtningelejren i Jenin, som blev bombarderet i 13 døgn i april 2002. Desuden arbejder vi direkte politisk. Vi følger den politiske udvikling og retter henvendelser til den danske regering, til EU og til de rette folk i det israelske regeringsapparat."

Du kan læse mere om marchen og hjælpearbejdet på www.humanrights-march.dk

Human Rights March

Palæstina-Israel

20. december 2003 – 10. januar 2004

Marchen vekslede mellem Israel og Palæstina og fulgte nogenlunde denne rute:

Tel Aviv – Jaffa – Umm al-Fahim – Metzger/Meiser – Ariel – Jerusalem – Abu Dis - Ramallah (juleaften) – al Bireh – Bir Zeit – Nilin – Kharbatha – Kufr Nimeh – Bethlehem – Beit Jala – Hebron – Qalqilia – Jayyus – Tulkarem – Jenin (nytårsaften) – Golan-højderne - Nazareth – Jerusalem – Tel Aviv - Negev-ørkenen – Beersheba – Jerusalem

Marchens grundlag

Marchens formål var at sætte fokus på menneskerettighederne i området, at markere afstand til krig som løsning på konflikter og at vise synlig støtte til de fredsbestræbelser, der udfoldes fra begge parter i regionen. Marchen skulle vise, at dialog og samarbejde på græsrodsniveau har politisk effekt.

Marchdeltagerne

Foruden palæstinensiske og israelske kvinder deltog ca. 120 udenlandske kvinder, heraf 25 fra Danmark. Den ældste deltager var 80, den yngste 18 år. Af sikkerhedsmæssige grunde var det besluttet, at kun kvinder kunne deltage. På grund af høje rejseomkostninger havde marchen ingen deltagere fra den tredje verden. Men nationale komiteer i lande fra Asien, Afrika og Latinamerika medvirkede aktivt i marchforberedelserne.

Har du børn?

Af Tina Salling

Har du børn? Dette er normalt et ganske naturligt og velmenende spørgsmål, som vi ofte stiller hinanden. Næst efter spørgsmålet om, hvad vi laver, så tror jeg, at spørgsmålet om, hvorvidt man har børn, er det hyppigst forekomne. Men for ufrivilligt barnløse er spørgsmålet traumatisk og kan ødelægge mange sociale sammenkomster. En ny bog med titlen *Har du børn?* sætter fokus på ufrivillig barnløshed.

Bogen ser tiltalende ud. Den har en enkel og smuk forside med et sort/hvidt foto af skulpturen *Vandmoder* af Kai Nielsen, der er udstillet på Ny Carlsberg Glyptoteket. Indholdet er mere blandet. Bogen består af ti personlige beretninger om ufrivillig barnløshed, og netop de personlige beretninger er på en gang bogens styrke og svaghed.

Forfatteren skriver i forordet, at bogen ikke er skrevet for at vække medlidenhed, men for at gøre det lettere for både barnløse og pårørende at forholde sig til den svære situation, som ufrivillig barnløshed er. Derudover henvender den sidste beretning sig direkte til behandlingssystemet med gode råd.

Efter at have læst bogen sidder jeg alligevel tilbage med et helhedsindtryk af medlidenhed over for bidragsyderne, der har skullet gå så grueligt meget igennem inden det lykkedes at få et barn. Det er også tankevækkende, at ni ud af de ti ender med at få et barn, hvilket må siges at være en væsentlig højere succesrate end den, der forekommer indenfor behandlingen af ufrivillig barnløshed ved kun-

stig befrugtning. Men bogen siger heller ikke, at den er repræsentativ. Desuden er det iøjnefaldende, at kun et enkelt par er repræsenteret, mens resten af bidragene er skrevet af kvinder, selvom ufrivillig barnløshed jo i de fleste tilfælde rammer to personer, der har et fælles ønske.

Når det så er sagt, må jeg medgive, at det er nogle gripende og ærlige beretninger, som jeg læste - ja nærmest slugte på kort tid. Bagefter er det svært at skelne dem fra hinanden, og jeg må ærlig talt sige, at jeg ikke orker at læse dem igen - dertil er de næsten for ærlige og for hudløse.

Men det fælles indtryk er, at det at være ufrivillig barnløs udløser en eksistentiel krise: Hvad skal jeg/vi med mit/vores liv, når ønskebørnene ikke kommer på den naturlige måde. Hvorfor lige mig? Hvad har jeg gjort siden det skulle ende sådan? Hvorfor får alle andre børn, når jeg ingen får?

Størstedelen af bidragsydere vælger at ty til behandlersystemet, hvilket som sagt giver det ønskede resultat i de fleste tilfælde. Enkelte er heldige i første forsøg, mens langt de fleste må igennem flere behandlinger, mere ventetid og flere skuffelser.

Hvis man selv har valgt kunstig befrugtning som den eneste løsning på den ufrivillige barnløshed, kan jeg forestille mig, at disse beretninger er gode at identificere sig med, fordi ens verden er koncentreret om at få det ønskede resultat, et barn, ud af det. Men jeg savner i bogen, at bidragsydernes måde at tackle situationen på var mere forskellig. Det ville styrke

bogen, og give læseren flere muligheder for at identificere sig med fortællerne.

Det er vel også det, der er formålet med at vælge denne meget udbredte metode med de personlige beretninger. Ellers kunne man have valgt at sætte problemstillingen ind i en mere etisk ramme, hvor man fx diskuterede, om der overhovedet er flere barnløse, end der altid har været, eller om der er sket en holdningsændring til, hvor hurtigt børnene skal komme.

Konkret så savner jeg bidragsydere, der vælger adoption frem for kunstig befrugtning, og bidragsydere, der vælger at se på situationen som et livsvilkår. Det ville give læseren et bredere og mere nuanceret billede af, hvordan man kan forholde sig til, at man ikke er som flertallet, og bogen ville derved henvende sig til en bredere læserskare. Alternativt skulle det have stået tydeligere i undertitlen, at bidragene var skrevet af folk, der havde valgt kunstig befrugtning, og derfor direkte henvendte sig til dem og deres pårørende.

Selvom *Har du børn?* ikke henvender sig bredt til ufrivilligt barnløse, er det dog en aktuel og vedkommende bog i en tid, hvor mange søger behandling for ufrivillig barnløshed.

Ulla Haahr:

Har du børn?

10 personlige beretninger om ufrivillig barnløshed.

Aschehoug Dansk Forlag. 2003

160 sider. Kr. 199,00

Samvær til barnets bedste?

Af Jakob S. Larsen

Gennem de senere år er der blevet gennemført en række lovændringer inden for det familieretslige område, hvis formål og konsekvens har været, at skilsmissebørn ser mere til den forælder, de ikke bor hos. I forbindelse med Børneloven af 2001 blev det besluttet, at der skulle gennemføres en uvildig undersøgelse af praksis på samværsområdet. Nu er den her så, forfattet af Mai Heide Ottosen.

Samvær til barnets bedste? (STBB) sætter sig for at anskue statsamternes og Civilretsdirektoratets praksis ud fra, hvordan de involverede børn oplever sagsforløbet og de afgørelser, de er så godt som tvunget til at acceptere. Det er interessant, at STBB anlægger et børneperspektiv, i og med at statsamternes praksis i samværsager står i et dilemma: På den ene side skal afgørelsen træffes efter, hvad der er bedst for barnet, på den anden side skal forbindelsen mellem barnet og dets forældre søges bevaret. Loven kræver begge dele, og resten er så sagsbehandlerens (og børnenes) hovedpine.

Kernen i *STBB* er gennemgangen af 75 samværsager, som er tilfældigt udvalgt blandt de mange samværsager, hvor den ene forælder har anket afgørelsen til Civilretsdirektoratet. Det virker sandsynligt, at de sager, man derved har fået fat i, repræsenterer nogle af de 'tungere,' som Statsamterne kommer i berøring med. Inden læseren kommer til denne kerne, præsenteres man for den juridiske historie, altså baggrunden for den nuværende lov om forældremyndighed og samvær. Ligeledes opridses karakteren af de ca. 10.000 samværsager, som statsamterne årligt behandler, og som de 75 sager ikke repræsenterer.

I sin analyse af Statsamternes praksis afdækker *STBB*, at Statsamterne behandler samværsagerne ud fra tre konkurrerende opfattelser: 1) En juridisk opfattelse, der betragter forældrene som parter, der strides om noget, og som i praksis ikke tager hensyn til det konkrete barn, som sagen drejer sig om. Opfattelsen har ikke blik for, at samvær ikke nødvendigvis er i barnets interesse. 2) En beskyttende opfattelse, hvor barnet er passivt og tingsliggjort. Opfattelsen bliver aktuel i de sager, hvor tilknyttede eksperter af psykologisk tilsnit vurderer, at samværet er skadeligt for barnet, fx på grund af incest eller vold mod barnet. 3) En opfattelse der betragter barnet som en kompetent, social aktør. Denne opfattelse adskiller sig fra de to andre ved at tillade, at barnets egen mening om samværet og forældrene bliver afgørende i sagen.

Det er måske ikke overraskende, at *STBB* konkluderer, at det ville være gavnligt for børnene, om den tredje opfattelse fik en mere fremtrædende plads i sagsbehandlingen på bekostning af den første, juridiske opfattelse. Undersøgelsen efterlader ikke læseren med udpræget tiltro til det statsamtsslige system. Man tvivler også på, om det er til glæde for barnet, at loven er så optaget af, at barnet skal have en relation til begge biologiske forældre.

STBB er en velskrevet og spændende undersøgelse, hvis hårrejsende eksempler på sagsforløb og afgørelser supplerer den gennemført sobre analyse. Samværsområdet inviterer til en sentimental fokusering på følelseladende enkeltsager, og "uvildige undersøgelser" inviterer til at skrive utilgængelige og kedsommelige

afhandlinger. *STBB* gør ingen af delene: Nok får de inddragede cases lov til at tale for sig selv, men analysen bliver aldrig ført på vildspor af tilfældige detaljer i casene.

Skulle jeg pege på noget, som jeg selv oplever som en mangel ved *STBB*, er det, at man som læser ikke indvies i de mellemregninger, der leder analysen frem til konklusionerne. Derved forringes ens muligheder for at forholde sig kritisk. Spørgsmålet er dog, om det er et problem for andre end akademikere, og *STBB* henvender sig til en bredere kreds.

STBB har selvfølgelig interesse for de politikere og embedsmænd, der beskæftiger sig med det familieretslige område. Derudover har bogen interesse for alle, såvel sagsbehandlere som diverse psykologiske eksperter, der er tilknyttet statsamterne og de sociale myndigheder. Også forskere og i det hele taget folk med interesse i det familieretslige område kan drage nytte af undersøgelsen. For dem gælder det dog, at bogen snarere er nyttig ved sin systematiske tilgang og bredde end ved skarphe-den i de analytiske pointer. Sidst men ikke mindst har bogen interesse for alle, der er interesserede i en analyse af, hvordan en institutionaliseret og formaliseret vurdering, støder sammen med de berørte menneskers vurdering.

Mai Heide Ottosen:
Samvær til barnets bedste?
Socialforskningsinstituttet 2004,
(04:04). 260 sider, 250 kr.

LANDSSTYRELSEN

Forkvinde

Karen Hallberg
Havnegade 33, 2 th.
1058 København K
3315 6940
kl.hallberg@get2net.dk

Kasserer

Agnes Østvand
Håndværkervej 169
8600 Silkeborg
8686 7357 / 3029 7357
agnes@ostvand.dk

Næstforkvinde

Edith Hansen
Gl.Hellebækvej 5c
3000 Helsingør
4921 6284
Edithogjonas@mail.tele.
dk

Medlemmer

Tinne Stubbe Østergaard
Trige Centervej 34
8380 Trige
8623 1231
bnaa0005564@bolignet-
aarhus.dk

Gurli Jensen
Katsigvej 43, skær
9900 Frederikshavn
9847 3449
hedebacken@get2net.dk

Buffy Lundgren
Sigrid Undsetsvej 226 B
9220 Ålborg Ø

Gry Pedersen
Pilehøjvej 2
2750 Ballerup
4464 9698
Gry.Pedersen@Gladsaxe
sem.dk

Suppleanter

Helen Stensbæk
Schrøder
Assensvej 98
5771 Stenstrup
6324 0030
clausodense@post.tele.
dk

Agnes Bræmer
Dannebrogsgade 13 2 th.
1660 København V
3324 2262 / 2512 3832
agnesbraemer@hot-
mail.com

LOKALE KREDSE

Frederikshavn / Sæby

v/ forkvinde
Alice Fredborg Sørensen
Karetmagervej 24
9300 Sæby
9846 1660

Hellerup

v/ forkvinde
Susi Alsfelt Riise-
Knudsen
Fortunvej 41
2920 Charlottenlund
3964 4010

Hjørring

v/ kontaktkvinde
Else Andreasen
Frejasvej 42
9800 Hjørring

Horsens

v/ forkvinde
Lis Ørnstrup
Overmarken 1, Haldrup
8700 Horsens
7565 7457

Kolding

v/ kontaktkvinde
Inger Olsen
Haslevej 15
6000 Kolding
7552 3517

København

v/ forkvinde
Dorte Schiønning
Andersen
Ålekistevej 83, 2 tv.
2720 Vanløse
3874 1924
tid@get2net.dk

**Lyngby-Virum-Søllerød-
Gladsaxe**

v/ forkvinde
Ulla Lundbye
Nybrovænge 17
2800 Lyngby
4588 8738
sofiton@get2net.dk

Odense

v/ forkvinde
Katrine Frederiksen
Hjallesevej 17,2
5000 Odense C
kat.skate@tdcadsl.dk

Roskilde

v/ forkvinde
Henriette Kofoed
Landevejshøjen 17,
Højby
4320 Lejre
4648 1143

Thy / Mors

v/ kontaktkvinde
Ingrid Mortensen
Vinkel Alle 8
7700 Thisted
9792 1850

Vejle

v/ forkvinde
Kirsten Dalager
Horsvangen 10
7120 Vejle
tlf 7581 5346 / fax 7571
2084
Kirsten.Dalager@skole-
kom.dk

Aalborg

v/ kontaktkvinde
Helle Ahlgreen-Ussing
Sebbersundvej 29, 2 tv.
9220 Aalborg Ø
9815 2135

Århus

v/ kontaktperson
Søren Sylvest
Borggade 16, 2 th.
8000 Århus C
tlf 8620 2740 / fax 8620
2742
s.sylvest@webspeed.dk

Fra Femø til

strukturkommission

Tinne Stubbe Østergaard er en markant ildsjæl fra Århuskredsen, der bl.a. har stået bag kredsnetværksmødet i 2003 om kvinder og politik. Under dette års landsmøde fortalte hun ivrigt om de både sælsomme, sjove og ubehagelige oplevelser, hun har haft gennem sit mangeårige engagement på ligestillingsfronten

Af Signe Møller Jørgensen

Efter et år som suppleant er Tinne Stubbe Østergaard nu valgt som en af to nye kvinder i Dansk Kvindesamfunds Styrelse, hvor hun bl.a. er aktiv i en ny arbejdsgruppe om køn i medierne. Bag sig har hun en vedvarende interesse for ligestilling og køn, der blev grundlagt i hendes opvækst.

"Ligestilling har været et emne i familien især hos min mor, som opdrog mig til at medtænke køn i samfundsstrukturer og lærte mig at læse kulturmønstre. F.eks. talte hun om det uretfærdige i, at en hustrus økonomi var afhængig af hendes mands. I Folkeskolen blev der også snakket køn og ligestilling. Allerede fra 4. klasse havde vi meget debat i klassen, fx om hvad piger og drenge kunne. Forældrene syntes også, det var okay, hvis drengene legede med dukker og byttede glansbilleder, eller pigerne klatrede i træer. Jeg gik med både slips, lommekniv og smykker i et par år og havde kvarterets største elastikgevær, som jeg selv havde tømret sammen, men jeg havde også fine kjoler og kunne lide at sy og lege med perler. I 60'erne var det positivt at gøre op med kønsrollerne, og det var sjovt. Det gav flere muligheder."

Boldspil og ligestilling

Flere personlige erfaringer fra skoletiden lærte desuden Tinne, at begge køn bedst realiseres, når de samarbejder i dynamisk afhængighed og respekt.

"I Folkeskolen fik jeg på et tidspunkt overtalt drengene til, at jeg måtte

spille fodbold med dem i idræt. Flere af pigerne ville også spille med, og drengene inddrog ivrigt deres forcer og svagheder i kampen. Det endte simpelthen med at blive nogle meget bedre og mere spændende kampe - også strategisk! I gymnasiet gentog dette mønster sig, da jeg i idrætstimerne fik indført, at piger og drenge skulle kunne vælge samme sportsgren og spille sammen. Det betød, at alle fik flere valgmuligheder, og vi fik lavet et blandet volleyhold, der gik hen og vant en større skoleturnering - i mændenes række! Jeg ser disse eksempler som et symbol på, at kvinder og mænd bør samarbejde, fordi det vil give et mere rigt og dynamisk samfund med en bredere erfaringsvifte og et større udsyn. I stedet for at have fordomme skal vi spille op til mulighederne i andre. "

Ud med undertrykkende ideologier

Det var dog først i gymnasietiden, at Tinne for alvor begyndte at opsøge kønspolitiske grupper og aktiviteter. En latinlærerinde åbnede hendes øjne for Rødstrømpebevægelsen, og en dansklærerinde introducerede hende for Kvindehuset i Gothersgade. Hun fandt dog ikke umiddelbart noget forum for sit kønspolitiske engagement. I stedet fik Tinne flere ubehagelige overraskelser, der formede hendes kønspolitiske bevidsthed. På en Femø-lejr efter 1. g. fik hun sit første chok.

"Der var nogen der havde den holdning, at klassekampen og den marxistiske ideologikamp var vigtigere

end kvindekampen. Jeg mødte en række mennesker, som var meget ideologiske i deres tilgang til omverdenen, og som tog mig i skole og bl.a. fik en kvinde til at bryde sammen, fordi hun foreslog, at man kunne organisere opvasken anarkistisk. Når man prøvede at gribe ind, kom man selv i skudlinjen. Jeg var dybt rystet, da jeg kom hjem. Det betød, at jeg besluttede at gå ind i kvindekampen, for ikke at overlade den til nogen, der trampede på andre mennesker, som jeg synes, at visse marxister gjorde." Hun havde dog stadig svært ved at finde ligesindede.

"På kvindefestivalen samme år fik jeg fx sylespidse blikke fra andre kvinder, da jeg snakkede med en mand - for det gjorde man bare ikke til en kvindefestival! Så jeg blev ret tidligt klar over, at der var stærke spændinger i det kvindepolitiske felt. Det fik jeg bekræftet på universitetet, hvor der i en nystartet basisgruppe var flere emner, der blev afvist som irrelevante, som fx bedstemor-mor-datter forhold og onani."

Åndelig klarhed

En mystisk oplevelse blev til et åndeligt gennembrud for Tinne, der fik hende til at se ligestillingsspørgsmålet i et større perspektiv.

"Det kan være svært at forklare, fordi det er en åndelig totaloplevelse, som ikke kan sættes på begreber. Men jeg oplevede et øjeblik, hvor evigheden og nuet er ét, og hvor budskabet er fuldstændig klart, nemlig at nuet er en evig fødsel. Oplevelsen overbe-

viste mig om, at for virkelig at ændre kulturen, må man ændre fødselskulturen, der er nøglen til at transformere hele samfundet."

Den åndelige oplevelse har haft stor betydning for hendes fokus i det kønspolitiske arbejde, hvor barselsproblematikken og fødselskulturen har optaget hende. Desuden er hun blevet en indædt kritiker af misbrug af ideologi og religion.

"Hvorfor misbruges frygt af religioner? De patriarkalske lovreligioner, jødedom, kristendom og islam, er jo gennemsyret af kvindefjendske holdninger. Hvis man ikke hang fast i overtro og angst, ville man gribe ting an på en anden måde. Det gælder bl.a. på fødselsområdet, hvor man mangler at lytte til kvinderne og deres fødselsoplevelser. En fødsel er jo en enorm energiudladning, men det er forbundet med meget angst og tabu at inddrage kvinders psykiske og fysiske oplevelser i fødselsforløbet. Angsten for kvinders seksualitet præger området, og derfor er der en masse religiøs og ideologisk modstand mod at ændre på noget."

Efter den åndelige oplevelse fandt Tinne endelig flere aktivister, der delte hendes fortolkning af verden. Hun var primært i 3 grupper: Økofeministerne, der bl.a. arbejdede for et forbud mod drivgasser, der ødelægger ozonlaget, Moder Jord, som arbejdede for at bevare retten til hjemmefødsler og De flyvende koner, hvis budskab var, at der findes masser af kulturer, der ser frugtbarhed som noget positivt. De flyvende koner udgav tidsskriftet, *Modersmål*, som havde følgende motto: "Hvorfor gå i kirke om søndagen og tilbede Vorherre, når man kan blive hjemme og elske med sin mand".

Til kamp mod uvidenhed

Først i 1990'erne fik Tinne øjnene op

for Dansk Kvindesamfund. Et medlem af foreningen (Betty Riget) fik hende med i et nystartet netværk for feministe i Århus, der arrangerede en høring om voldtægt. Herefter blev hun opfordret til at blive medlem og være med til et kredsnetværksmøde hos Dansk Kvindesamfund, hvor hun har præget debatten lige siden. En af hendes nuværende mærkesager er at gøre op med fordomme og uvidenhed, som hun synes bremser ligestillingsarbejdet.

"Jeg oplever stor uvidenhed og ligestyldighed blandt beslutningstagere og journalister om fx internationale konventioner og bestemmelser. Det gør samfundsdebatten fattigere."

Tinne ser det som kvindebevægelsens opgave hele tiden at henvise til de internationale resolutioner, konventioner og målsætninger på ligestillingsområdet. "Når vi skal argumentere for, at kønsvinklen er vigtig i samfundsdebatten, kan vi ligeså godt tage udgangspunkt i, at Danmark altså har underskrevet nogle love, som skal overholdes. Fx skal kvinder ifølge Sikkerhedsrådets Resolution 1325 inddrages i fredsprocesser, men det nævner regeringen ikke, når de taler om Irak-krigen! Desuden står der i ligestillingsloven, at råd, nævn og kommissioner, nedsat af en minister, bør have en lige kønsrepræsentation. Hvorfor består strukturkommissionen så af 13 mænd og 1 kvinde?"

Nutidens kønskamp

En anden af Tinnes mærkesager er kvinder og mænds fælles opgør med kønsstereotyperne, så det enkelte menneske får flere udfoldelsesmuligheder.

"Jeg synes, der er alt for mange kvinder og mænd, som ikke tør sætte spørgsmålstegn ved grænserne for kønnene. Ikke fordi man skal være ekstrem, men hvorfor skal det være umandigt, hvis mænd vil have lange

Tinne Stubbe Østergaard

slangekrøller eller gå med kniplinger? Det er jo kun i en begrænset årrække, at mænd har skullet være plyssede, rå og uæstetiske. Det var ikke normen hverken hos alverdens naturfolk, Samuraikrigerne, på Tordenskjolds tid eller ved Solkongens hof. Og hvorfor skal der være magtkamp mellem kønnene? Det er ikke naturligt – vi får jo ikke noget ud af at udrydde hinanden. Der er meget, som er mere værd at kæmpe imod end det andet køn!"

På den anden side er Tinne ikke i tvivl om, at vi må holde fast i kampen for kvinders rettigheder.

"Der skal gøres op med flere end tusind års psykisk og fysisk magtkamp, så vi må ikke være naive! Kvinder har været regnet som det rene rugekvæg lige siden romerretten, hvor manden i huset ejede både kvæg, kvinder, børn og slaver. Indtil et godt stykke op i det 20. årh. havde manden som familiens overhoved også her i landet ret til fysisk at straffe både kone, børn, lærlinge og tjenestefolk. Der har været flere tusinde år, hvor det har kunnet betale sig at fedte sig ind hos mændene og at snyde og manipulere, fordi det har drejet sig om overlevelse. Nu må der altså ske noget andet. Nu må vi som kvinder tale lige ud af posen og stå fast på vores ret til at dele ansvaret!"

Landsmøde 2004

Af Signe Møller Jørgensen

I weekenden d. 24 og 25. april holdt Dansk Kvindesamfund Landsmøde i Korsør. Første dag var præget af landsmødets tema, kvinder og medier og uddelingen af foreningens Mathildepris.

Modtager af prisen var Hanne Fokdal Barnekow, der har sat fokus på køn i medieverdenen, særligt gennem radioprogrammer for P1 som *Ladylike* og *Silikone*. Hanne Fokdal Barnekow har tidligere været vært på *Indblik* og programmedarbejder ved *Kulturnyt*. Herudover har hun lavet produktioner for svensk TV og har været redaktør og forfatter af bogen *Kvinde kend din krop*. Mathildeprisen blev overrakt af dette års kunstner bag prisen, Marianne Schepelern.

Landsforkvinde Karen Hallberg kritiserede mediernes syn på ligestilling og køn i sin tale til prismodtageren: "Kritik bliver latterliggjort og fremstillet som mangel på humor, og kan dette argument ikke holde, så trækkes presse- og ytringsfriheden op af posen. Det er min sikre overbevisning, at det ikke er så ligetil at arbejde ud fra en seriøs kønspolitisk vinkel i en mandsdomineret medieverden – men du har formået det og det værdsætter vi meget i Dansk Kvindesamfund."

Mediegruppe i Dansk Kvindesamfund

Karen Hallberg pegede også på fremtidige arbejdsopgaver for Dansk Kvindesamfund: "Vi må arbejde for 'at kvinder sikres adgang til at bruge alle medier og til at arbejde i dem – også som beslutningstagere,' som der står i Platform for Action fra FN-kvindekonferencen i Beijing i 1995. Platform for Action taler om at nedsætte en Media Watch Group. Det er allerede sket i Norge og Sverige og Dansk Kvindesamfund vil arbejde for at et tilsvarende dansk råd eller nævn bliver nedsat, så også de danske

medier bliver holdt kritisk øje med."

Efter prisoverrækkelsen talte Hanne Fokdal Barnekow om at give kvinder mere rum i radioen, fordi der stadig mangler kvindestemmer og kvindenvinkler i radioen (læs talen s. 16-18). Herefter talte professor Birgitte Tuft om kvinders synlighed i trykte og visuelle medier (læs talen s. 12-15).

Trængt økonomi trods flere studerende

Udover temaet kvinder og medier var landsmødet præget af foreningens økonomi, som krævede omprioriteringer og besparelser på flere områder. Karen Hallberg understregede under sin beretning for 2003, at Dansk Kvindesamfund faktisk har fremgang i antallet af medlemmer, men at mange studerende medler sig ind, og de betaler mindre i kontingent. Efter flere diskussioner blev en række økonomiske tiltag vedtaget

Højere kontingent

Det blev vedtaget at hæve kontingentet med 50 kr. for alle i sidste halvdel af 2004 og fra 2005 med 25 kr. pr. halvår.

Desuden blev der foretaget to vejledende afstemninger om at afskaffe muligheden for nedsat kontingent for pensionister og studerende. Resultatet blev, at styrelsen fremsætter forslag til en vedtægtsændring på næste landsmøde om at afskaffe muligheden for nedsat kontingent til pensionister. Muligheden for nedsat kontingent til studerende skal ikke afskaffes. Endelig blev der nedsat en arbejdsgruppe, der skal finde ud af muligheden for et støttemedlemskab til 50 kr. pr. måned.

Mindre *Kvinden & Samfundet*

Derudover får *Kvinden & Samfundet* sparekniven, selvom der allerede sidste år blev skåret på udgifter til

redaktør, trykning og billedmateriale. I år er portostøtten bortfaldet, hvilket giver ekstra lommesmerter til forsendelse af bladet. Resultatet er, at *Kvinden & Samfundet* udkommer med et sideantal på højest 32 og i en billigere papirkvalitet af hensyn til omkostninger til forsendelse. Desuden udkommer bladet kun fire gange i 2004. September og decembernummeret erstattes af et dobbeltnummer i oktober. På sigt skal der findes alternative måder at drive bladet på.

Flere tiltag

Karen og Pia Deleuran forhandler med Bornholms Amtskommune om salg af Dansk Kvindesamfunds grunde på Bornholm. Endvidere blev alle kredse kraftigt opfordret til at give afkald på deres kredsbidrag, især de kredse, der selv har midler. Vejle, Århus, Ålborg og København undersøger, om de kan afstå deres kredsbidrag.

Pr. 1. oktober skal der laves en status over foreningens økonomi, hvor man kan se effekten af flere af de nye tiltag og besparelser. Der indkaldes til et kredsnetværksmøde med emnet foreningsstruktur og økonomi i oktober. Alle kredse skal være repræsenterede og skal sende en suppleant, hvis forkvinden eller kontaktpersonen er forhindret i at deltage.

Ny styrelse i Dansk Kvindesamfund

To nye kvinder blev valgt til styrelsen, nemlig Buffy Lundgren fra Aalborgkredsen og Tinne Stubbe Østergaard fra Århuskredsen (se s. 28-29). Desuden blev Agnes Bræmer valgt som suppleant. Agnes har været foreningens praktikant i foråret 2004 og lavede Landsmødenummeret af *Kvinden & Samfundet*.

Nekrolog

Grethe Johansen in memoriam

Af Mette Groes

I april 2004 døde en af Dansk Kvindesamfunds gamle forkæmpere cand.act. Grethe Johansen, der er tidligere hovedkasserer i foreningen.

Det var Grethe Johansen, der var hovedkasserer, da slaget om Dannerhuset stod. Dengang henvendte man sig til Dansk Kvindesamfund, fordi foreningen var det solide fundament under kvindesagen i Danmark. Det har fået praktisk betydning for mange kvinder både dengang og nu, at Grevinde Danners gamle stiftelse i København blev et moderne kvindehus med krisecenter, rådgivning og vejledning af kvinder i knibe og et værested for fx kvindelige håndværkere med mod på at sætte det gamle hus i stand.

Dansk Kvindesamfund er ikke partipolitisk, men er åben for alle kvinder (og mænd), der på feministisk vis vil slås for, at kvinder ikke undertrykkes med hverken vold eller magt. Derfor kan foreningen også rumme og støtte alle initiativer – også uden for foreningen – som slås for kvinders fulde menneskerettigheder. I forbindelse med kampen om Dannerhuset havde Dansk Kvindesamfund således en girokonto, som andre aktive grupper og foreninger brugte til indsamling af midler til Dannerhuset. Grethe Johansen var kassefører for den konto. Det var betryggende, fordi hun var uddannet aktuar, dvs. hun var forsikringsvidenskabeligt uddannet i, hvordan man fx som kvindesagskvinde/mand sikrer sig, at det man foretager sig ikke strider mod de vilkår for forsikring, der gælder rent lovgivningsmæssigt.

Grethe var også meget loyal og på sin egen sjove, sønderjyske måde fuld af lune og spidse bemærkninger. Hun påpegede jævnligt over for mig, der var en generation yngre, at "I må da sørge for, at de unge kommer med." Jeg traf hende ofte til større begivenheder i min familie, fordi hun var min mors (Lis Groes) bedste veninde.

Grethe Johansen overleveres af sin mand, dr.polit. Poul Johansen, 3 sønner og diverse børnebørn og svigerdøtre. Poul, der altid har været husstandsmedlem af Dansk Kvindesamfund, sangskriver og ivrig profeminist, har meldt sig ind i foreningen. Hans omkvæd er: "Ja, vi må da have flere kvinder ind i politik" – og det har han helt ret i.

Ære være Grethe Johansens minde

Nyhedsbrev for medlemmer

For at styrke den interne kommunikation i Dansk Kvindesamfund skal der udkomme et nyhedsbrev fra sekretariatet ca. hver anden måned med start i juni. Du kan modtage det elektronisk ved at kontakte sekretariatet på kontor@kvindesamfund.dk eller 3315 7838. Nyhedsbrevet udsendes kun i trykt udgave til kredse og udvalgsforkvinder. Nyhedsbrevet kan også læses på Dansk Kvindesamfunds hjemmeside www.kvindesamfund.dk. Har du materiale til nyhedsbrevet, kan du indsende det til sekretariatet pr. e-mail i en vedhæftet fil.

Landsindsamling 2004

Der er stigende interesse for kvindopolitiske emner som barselsfond, kvinder og medier og kvinder i ledelse og politik. Men det er stadig træge tider for foreningslivet i Danmark og også for Dansk Kvindesamfund. I forbindelse med foreningens årlige Landsindsamling er du meget velkommen til at støtte foreningen med et beløb, du selv finder passende. Du må også gerne give foreningens gironummer videre, hvis du kender andre, som gerne vil støtte Dansk Kvindesamfund. Støttebeløb indsættes på giro-konto nr: 623 7169

Statistik på køn

Et samarbejde mellem Ligestillingsministeriet og Danmarks statistik har resulteret i en hjemmeside med tabeller og statistikker over forskellige relevante forhold.

Du kan også foreslå og efterspørge statistikker, hvis du mangler dokumentation. Se mere på: <http://www.dst.dk/ligestilling.aspx>

Modtager
Adresse
Postnr. og by

LEDER

I disse dage er tortur og krænkelser af menneskerettigheder hovedemnet i alle medier. Her gik vi og troede, at vores allierede og forhåbentlig os selv, tilhørte den del af Verden, hvor tortur ikke kunne accepteres. Jo, vi vidste godt at fangerne på USA's base Guantanamo på Cuba ikke bliver behandlet efter Genevekonventionen, men lidt naivt håbede vi på, at behandlingen og den manglende retsfremstilling af fangerne på basen var undtagelsen, der bekræftede reglen.

Nu viser det sig at krænkelser af konventioner og udøvelse af tortur i forbindelse med tilfangetagne soldater er mere reglen end undtagelsen. Og værre endnu, at også uskyldige civile mennesker, der bare har været på det forkerte sted på det forkerte tidspunkt, er blevet udsat for tortur eller torturlignende overgreb.

Det er en kendt sag, at tryk avler modtryk. Altså vil krænkelserne eskalere indtil vi – Verdens befolkning – siger stop og vælger ledere, der har det fornødne mod til at stoppe dette vanvid, der er på vej til at sende os alle sammen tilbage mod den sorte middelalder.

For 3 år siden deltog jeg i den danske regeringsdelegation i forbindelse med FN's Menneskeretssession i Geneve. På daværende tidspunkt – og i årene både før og efter – har Danmark været fortalende for en resolution mod tortur. Jeg var stolt af, at Danmark markerede sig på dette område, og jeg håber denne stolthed kan bibeholdes, men det kræver at regering og folketing tager uforbeholdent afstand fra tortur. Ellers får min stolthed et alvorligt skud for boven her i den skønne blide maj.

Nu hvor alle taler om overtrædelser af konventioner synes jeg, at medier skal benytte lejligheden til at give plads for eksempler på krænkelser af kvinders menneskerettigheder og overtrædelser i forhold til CEDAW-konventionen (FN's kvindekonvention).

Kun et vedvarende mediepres er i stand til at fremtvinge ændringer. Og det er i hvert fald ikke eksempler, som er mangel på. Der har været bragt forfærdelige billeder af

kvinder, som blev stenet til døde. Men hvor bliver den vedvarende opfølgning af, der vil tvinge verdenssamfundet til handling og sanktioner?

I et land som Iran forekommer stening af både kvinder og mænd. Kvinderne bliver stenet på en sådan måde, at det varer længere inden de dør end for mændenes vedkommende. Det sker f.eks. ved, at der bruges mindre sten i starten af ugeringen.

Iran har også et "make-up" politi, der har til opgave at undersøge, om kvinder bruger make-up, har lakerede negle eller bruger gennemsigtige strømper under deres til-dækkede krop. Jeg nævner Iran, fordi landet grænser op til Irak, og det er ikke svært at forestille sig, at Irans præster ser et stort potentielt "marked" for at få indført præstestyre i Irak!

Andre emner for den globale medieverden kunne være, handel med kvinder og børn til sexindustrien, æresdrab, vold mod kvinder, kvinders økonomiske rettigheder og mange andre kvindeunderstrykkende områder.

Hvad kan vi gøre herhjemme? Vi kunne f.eks. indføre undervisning i menneskerettigheder, herunder kvinders og børns rettigheder, som en del af undervisningen i samfundsfag. Viden om menneskerettigheder bør være en grundlæggende viden hos ethvert menneske i et moderne samfund. En sådan undervisning ville også få en positiv indflydelse på problemet omkring mobning.

*Karen Hallberg
Landsforkvinde,
Dansk Kvindesamfund*